

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 20.12.2000
KOM(2000) 835 slutlig

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN

ÅRSRAPPORT FÖR TACIS-PROGRAMMET 1999

Inledning.....	3
Ekonomiska resultat och förenkling av förfaranden	5
Armenien	8
Azerbajdzjan	11
Vitryssland.....	15
Georgien	15
Kazakstan.....	18
Kirgizistan.....	21
Moldova.....	24
Mongoliet.....	27
Tadzjikistan.....	37
Turkmenistan	38
Ukraina	40
Uzbekistan	44
De kompletterande Tacis-programmen	48
Utvärdering.....	59

INLEDNING

Under 1999 har Tacis-programmet på ett avgörande sätt bidragit till uppnåendet av målet att stödja övergången till marknadsekonomi och demokrati i de nya oberoende staterna i f.d. Sovjetunionen (nedan kallade "de nya oberoende staterna")*.

Tacis har under 1999 integrerats alltmer i EU:s politik i regionen i och med att fler partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och enskilda stater bland de nya oberoende staterna har trätt i kraft. Tacis-stöd beviljas utifrån vissa gemensamma ekonomiska och politiska värderingar samt metoder vilka fastställs i partnerskaps- och samarbetsavtalen. Man fäster särskild vikt vid respekten för demokratiska principer, mänskliga rättigheter och marknadsekonomiska principer.

Starkare band mellan politik och tekniskt bistånd har gjort att man inom ramen för Tacis på ett ännu bättre sätt lyckats hantera de förändrade förhållandena i området. Detta visas tydligt bl.a. genom snabba reaktioner på kritiska händelser, t.ex. de 20 miljoner euro Tacis-medel som avsattes för att lindra de negativa effekterna av den ekonomiska krisen i Ryssland 1998 i de övriga nya oberoende staterna, genom nya insatser inom området för rättsliga och inrikes frågor och genom fokuseringen på regionalt samarbete i Kaukasus. Den nya strategin har även gjort att Tacis blivit mer synligt för politiska beslutsfattare, ekonomiska intressegrupper och civila organisationer i de nya oberoende staterna, vilket ger nya möjligheter att säkerställa att projekten omfattas av lokalt ägarskap. De projekt som utsågs under 1999 bidrog även till den makroekonomiska reformprocessen och de sektoriella politiska reformerna i de nya oberoende staterna. EU fortsatte att betona att genomförandet av Tacis-programmet endast kan bli en framgång om regeringarna i dessa stater vidtar de nödvändiga åtgärderna för makroekonomisk reform.

Tacis-projekten genomfördes av kommissionens gemensamma tjänst för yttre förbindelser (SCR). SCR har nu hand om alla aspekter av genomförandet av EU:s hjälp och bistånd – såväl tekniska och operationella, finansiella och redovisningsmässiga som avtalsmässiga och juridiska – och har också ansvar för revision och utvärdering. SCR har gjort framsteg när det gäller att effektivisera och rationalisera hanteringen av Tacis-stöd, däribland upphandlings- och avtalsförfaranden, och i synnerhet ekonomisk förvaltning.

Vidare förstärktes förbindelserna med andra områden inom EU-politiken. Genom fortsatta framsteg på vägen mot EU-medlemskap för de nya oberoende staternas grannländer i väst – samt förhandlingar i frågor såsom visumkrav eller handelsförbindelser – har Tacis-programmets roll i den viktiga gränsregionen ytterligare understrukits. Den ökade betydelsen för staterna i Östersjöområdet i ett utvidgat EU och utvecklingen av EU:s initiativ beträffande en nordlig dimension innebär ett ökat utrymme för samverkan med Tacis. Initiativet till en nordlig dimension, som främst riktar sig till Östersjöområdet, är ett sätt att förbättra samordningen och effekterna av EU:s olika aktiviteter vad gäller Ryssland och de länder runt Östersjön som söker medlemskap i EU, för att öka välfärden och tillgodose de särskilda behoven i området. Ökad medvetenhet om de särskilda omständigheterna i området kring Barents hav leder även till ökat samarbete mellan Ryssland och EU, och i synnerhet Skandinavien. Detta innebär ett ytterligare område för samarbete, där man inom ramen för Tacis kan bidra med andra lämpliga instrument. I den södra delen av det område som omfattas av Tacis-programmet, Svarta havet och Kaspiska havet, håller man på att

* Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Moldova, Mongoliet, Ryska federationen, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina och Uzbekistan.

utveckla samarbetsinstrument, med Tacis bland de främsta av de olika instrument som används för att komma till rätta med problemen i dessa områden. Samordningen med andra biståndsgivare – i synnerhet EU:s medlemsstater och internationella finansiella institut – var omfattande (särskilt mot bakgrund av de gemensamma strategierna för Ryssland och Ukraina) och utgjorde en viktig källa för information och ett forum för att söka få till stånd ytterligare samverkanseffekter.

I framförallt södra Kaukasus koncentrerades Tacis verksamhet under 1999 kring det vidsträckta målet att främja regionalt samarbete. År 1999 var ur politisk synvinkel ett problematiskt år i regionen – med mordet på ledande politiker i Armeniens parlament, frågor angående demokratins tillämpning i vissa länder och Rysslands militära inblandning i norra Kaukasus. Mot denna bakgrund fokuserades arbetet inom Tacis starkt på att återupprätta kommunikationsvägarna, både för att främja den ekonomiska potentialen och för att etablera en djupare ömsesidig förståelse bland de olika regeringarna.

Vad gäller programmets innehåll har målet varit att undvika att splittra insatserna inom ramen för Tacis genom att inte sprida dem över för många projekt. Tacis har således fokuserats på ett antal prioriterade ämnen som fastställts tillsammans med de nya oberoende staterna och EU:s medlemsstater, för att stödja övergripande ekonomisk reformpolitik och sektorspolitik hos mottagarmyndigheterna. Tyngdpunkten har lagts vid att söka åtgärda de sociala följderna av övergången och att stödja reformer inom den viktiga hälsosektorn. Strukturella och institutionella reformer har befrämjats, i synnerhet inom central offentlig förvaltning och den finansiella sektorn, för att de marknadsorienterade ekonomierna skall kunna fungera mer effektivt. Man har särskilt fäst uppmärksamheten vid skattesystemen, vid upprättandet av ett rättssystem som skapar säkra betingelser för lokala och utländska investeringar och av en konkurrensutsatt marknad samt vid åtgärdandet av svaga domstolsväsenden, som riskerar att leda till godtycklig rättstillämpning och kan fungera som ett avgörande hinder för investerare.

Miljöprojekt har genomförts både nationellt och inom ramen för program som omfattar flera länder. Europeiskt kunnande inom miljöteknik och industriella processer är viktigt eftersom miljötekniken inom industrin i de nya oberoende staterna är föråldrad. Utveckling av regionalt samarbete har också varit ett viktigt område eftersom de stora miljöproblem som dessa länder måste ta itu med, i synnerhet de som har att göra med luft- och vattenföroreningar, är av gränsöverskridande karaktär och kräver samarbete med alla de länder som berörs. I vissa gränsregioner har befolkningens hälsa försämrats, framförallt till följd av dålig kvalitet på dricksvattnet och farliga utsläpp. Som ett resultat av den föråldrade och ineffektiva miljötekniken inom olika industrisektorer produceras avfall som har skadliga verkningar också över gränserna.

Ett annat viktigt område har varit utveckling av den infrastruktur (transport, energi och kommunikation) som är avgörande för de moderna kunskaps- och informationsbaserade marknadsekonomierna och en förutsättning för att länderna i regionen skall kunna integreras i den internationella ekonomin. Man har arbetat vidare med att utveckla den privata sektorn för att stimulera ekonomisk tillväxt, skapa nya arbetstillfällen och öka befolkningens välfärd. Mänskliga resurser har varit ett annat huvudområde i Tacis verksamhet, eftersom det är utbildningssystemen som kommer att utgöra grunden för långsiktig tillväxt och välfärd i De nya oberoende staternas ekonomier och som bidrar till att utveckla demokratiska samhällen och marknadsekonomier genom att främja nya attityder, beteendemönster och färdigheter hos invånarna. En annan central fråga för alla länder som befinner sig i en övergångsfas är att skapa sociala trygghetssystem som är effektiva och målinriktade och som stöder de svaga grupperna i samhället, t.ex. äldre. Dessutom har man i alla projekt uppmuntrat arbete tillsammans med eller genom motsvarande lokala institutioner, experter och företag för att genom kunskapsöverföring och ömsesidigt utbyte bygga upp en hållbar kompetens inom området.

Utvärderingen och övervakningen av Tacis-programmen fortsatte under 1999. Till följd av den högre profilering av all EU-verksamhet under perioden och av tidigare beslut att öka insynen i åtgärderna inom Tacis genomfördes och publicerades flera utvärderingar under året. Som kunde förväntas var de inte helt och hållet positiva, men av alla framgick att man inom Tacis nu i allt högre utsträckning bedömer och mäter sina egna åtgärder utifrån stränga kriterier. Eftersom Tacis-programmet genomförs i en svår miljö präglad av snabba förändringar inser de som arbetar med programmet att det är viktigt att lyssna och lära – inte bara av utvärderingarna utan av alla inblandade i programmet.

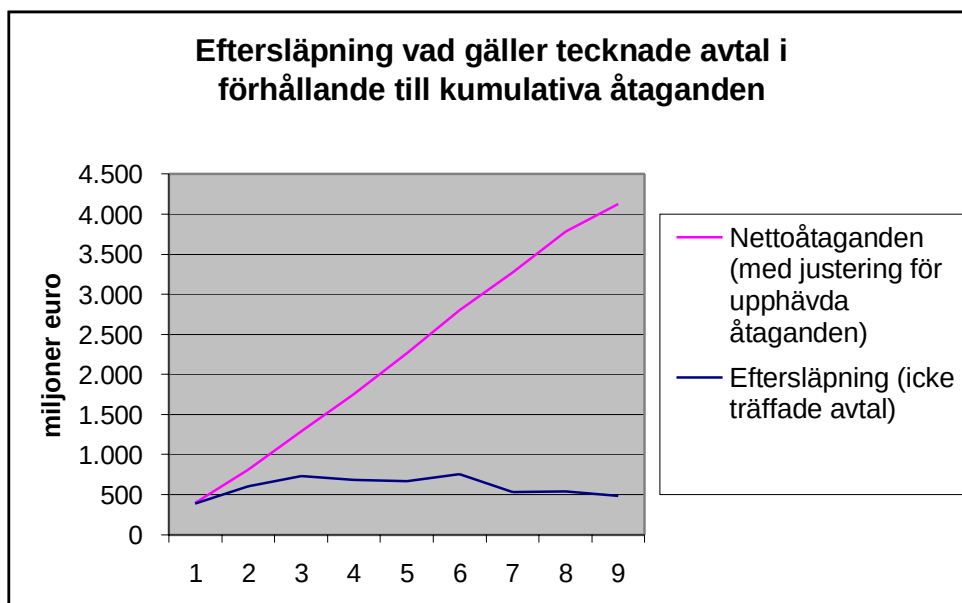
År 1999 var det sista genomförandeåret för den Tacis-förordning som gällde för perioden 1996–1999. Den nya förordningen, för perioden 2000–2006, som antogs den 29 december 1999 i samråd med Europaparlamentet, bygger på de erfarenheter som gjorts från Tacis och anger ett preliminärt belopp på 3 138 miljoner euro i gävd bistånd under de kommande sju åren. Enligt förordningen skall investeringsfrämjande åtgärder med en regional betoning och skarpare fokusering ges ökat utrymme. Christopher Patten, ledamot av kommissionen med ansvar för yttre förbindelser, välkomnade den nya förordningen som trädde i kraft i början av 2000 och konstaterade att de nya instrumenten gör att vi kan bygga upp allt närmare och än mer konstruktiva förbindelser med våra samarbetspartner och grannar i de nya oberoende staterna.

EKONOMISKA RESULTAT OCH FÖRENKLING AV FÖRFARANDEN

Till följd av de allmänna strävandena att åstadkomma en bättre förvaltning av EU:s externa stödprogram och de särskilda svårigheter som är förenade med ett program som spänner över ett sådant stort geografiskt område och över så många olika slags mottagare har Tacis genomgått en rad radikala förbättringar vad gäller övervakning och kontroll. Även om resultaten förbättrades på många områden under 1999 finns emellertid utrymme för ytterligare förbättringar, vilket kommer att diskuteras vidare i samband med reformeringen av alla EU:s externa stödprogram med början i mitten av 2000.

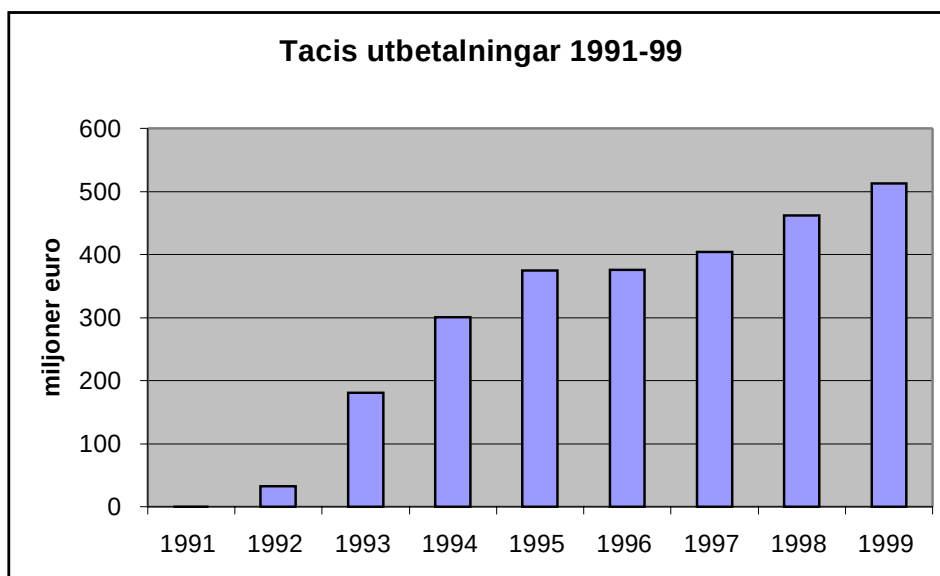
Denna reform kommer att innebära en ny arbetsfördelning mellan de enheter inom kommissionen som nu svarar för förvaltningen av Tacis-programmet, dvs. Generaldirektoratet för yttre förbindelser och Gemensamma tjänsten för yttre förbindelser. Arbetet med att välja ut och genomföra projekt kommer att sammanföras i syfte att förkorta den tid det tar att genomföra godkända projekt. Ökad vikt kommer att läggas vid den fleråriga programplaneringen för att se till att denna återspeglar också andra politikområden, såsom handel, utrikespolitik och säkerhetspolitik, samt partnerländernas intressen. Den gradvisa delegeringen av projektförvaltningen till kommissionens delegationer syftar till förbättrad kvalitet och flexibilitet i programförvaltningen.

Tack vare kommissionens ansträngningar att påskynda förfarandena (vilket man inom Tacis lyckats med bättre något annat av EU:s externa stödprogram), jämte initiativen för att frigöra sådana medel från gamla program för vilka åtaganden ingåtts men upphandling inte skett (sammanlagt 91 miljoner euro under 1999), var eftersläpningen när det gällde att teckna avtal den lägsta sedan Tacis lanserades 1991. Detta värde, som är ett kumulerat mått på resterande åtaganden när värdet av de undertecknade avtalen dragits av (och följaktligen ett mått för åtaganden som fortfarande kan omvandlas till undertecknade avtal), var nere på 455 miljoner euro under 1999 (efter att som högst ha uppgått till 747 miljoner euro 1996). På den här nivån motsvarar beloppet ungefär en årsbudget för Tacis.

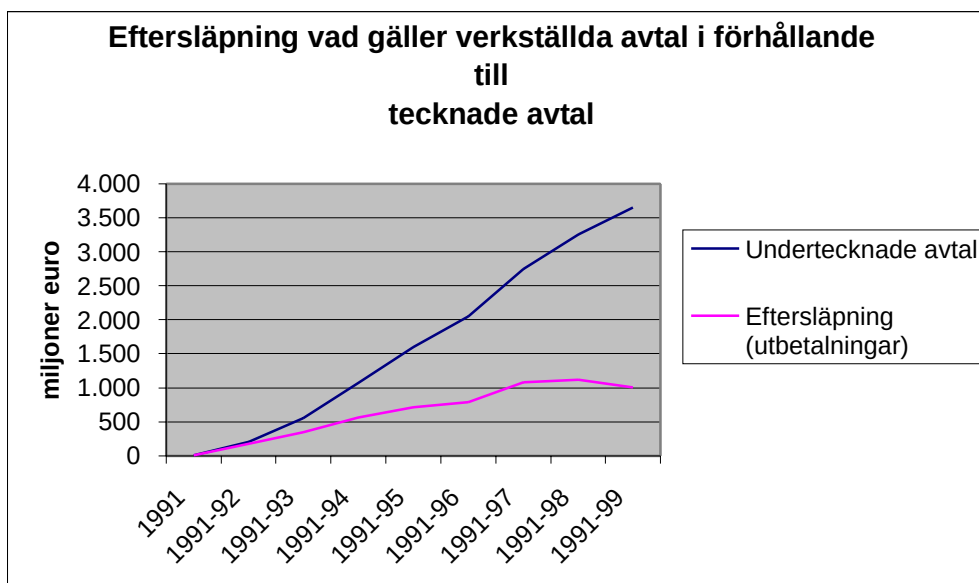
Med nuvarande takt tar det i genomsnitt ungefär ett år innan ett ekonomiskt åtagande omsatts i ett undertecknat avtal – dvs. innan man börjar genomföra projektet. Att GD Yttre förbindelser gör de ekonomiska åtagandena i ett tidigt skede och att Gemensamma tjänsten för yttre förbindelser påskyndar upphandlingen och kontraktsingåendet är av central betydelse i denna process.

Kommissionen har inte bara lyckats förbättra ärendehanteringens i de tidigare leden utan även lyckats påskynda utbetalningen till de avtalsparter som utför projekten. Utbetalningarna nådde under 1999 en ny rekordnivå, 513,5 miljoner euro. De snabbare utbetalningarna var delvis en följd av en snabbare fakturabehandling. I maj 1999 hade 71 fakturor med ett sammanlagt värde av 12 miljoner euro en betalningsförsening på mer än 40 dagar. I december samma år fanns det inga fakturor med betalningsförseningar, och den interna fristen för behandling hade skurits ned till 25 dagar.

År 1999 blev också en vändpunkt för eftersläpningen vad gäller verkställda avtal, dvs. de betalningar som ännu inte gjorts i enlighet med redan tecknade avtal. Eftersläpningen ökade varje år från 1991 till 1998, då den uppgick till 1 155 miljoner euro, vilket motsvarar ungefär tre års

nettoåtaganden och mer än två års tecknade avtal. Under 1999 sjönk dock eftersläpningen vad gäller verkställda avtal för första gången, med 10 %, till följd av lägre åtagandenivå och högre utbetalningsnivå.

Tacis sammanlagda resultat i siffror eller ekonomiska termer bedöms enligt konceptet "*reste à liquider*" (utestående åtaganden), dvs. kombinationen av tecknade avtal och eftersläpningen vad gäller verkställda avtal. Detta kumulerade värde uppgick till 1 679 miljoner euro under 1998, men sjönk till 1 502 miljoner euro i slutet av 1999, en minskning med 11 %. Med nuvarande planering är tendensen att vi är på väg mot en relativt stabil period med konvergerande belopp för åtaganden, tecknade avtal och utbetalningar – vilket också kan förväntas förväntas av ett fullt utvecklat biståndsprogram med en relativt stadig åtagandenivå från år till år.

Tacis resultat för 1999 återspeglar de siffror som anges ovan (och som presenteras i detalj i bilagan), dvs. stigande utbetalningar, uppfyllda mål när det gäller åtaganden samt lägre nivåer i fråga om anbudsförfaranden och tecknade avtal. De tecknade avtalen omfattade över 99 % av åtagandena, bortsett från ett sent åtagande (för Fonden för inkapsling av Tjernobyreaktorn, ett åtagande som gjordes i december). På grund av bristande personalresurser var man dock tvungen att skjuta upp behandlingen av tolv projekt, värda 28 miljoner euro, från 1999 till 2000.

Uppmärksamhet riktades inte bara på den interna ekonomiska förvaltningen av Tacis, utan även på hur projekten genomfördes på plats. Räkenskaperna och registreringen av utgifter som finansieras inom programmet kontrolleras regelbundet av externa revisorer på uppdrag av kommissionen. Utöver regelbunden uppföljning och kontroll som vid behov görs på platsen av kommissionens tjänster och revisionsrätten, har man slutit avtal med oberoende konsulter för att övervaka programmets fortskridande och avtalsparternas verksamhet samt för att genomföra en omfattande utvärdering i efterhand av i vad mån programmets och avtalens mål har uppnåtts.

I november 1999 beslutade kommissionen att förenkla tilldelningen av kontrakt inom ramen för alla samarbetsprogram med tredje land. Genom antagandet av en handbok med anvisningar för alla avtal om externt bistånd har man kunnat minska de olika anbudsförfarandena från nuvarande 40 till åtta. Dessa åtta förenklade förfaranden för upphandling av tjänster, arbete och varor gäller för alla gemenskapsfinansierade avtal över hela världen från och med år 2000. Det har också föreskrivits ökad insyn i förfarandena för kontraktstilldelning och ett ökat offentliggörande av de olika

stadierna av tilldelningsförfarandet. Ett nytt utkast till handbok med anvisningar för avtal om externt bistånd har offentliggjorts och man har påbörjat arbetet med att skapa en gemensam databas för alla EU:s externa biståndsprogram.

Inom den nya organisationen för Tacis delas ansvaret mellan de geografiskt inriktade operativa enheterna inom det relevanta direktoratet vid Generaldirektoratet för yttre förbindelser (GD Yttre förbindelser Direktorat E) och Gemensamma tjänsten för yttre förbindelser, där direktorat A har ansvar för genomförande av program och projekt i Central- och Östeuropa, västra Balkan, de nya oberoende staterna (f.d. Sovjetunionen) och Mongoliet. Andra direktorat har ansvar för budgetplanering, ekonomisk övervakning, finansiellt genomförande, revisions- och kontrollverksamhet, offentliggörande, administrering och godkännande vad gäller anbudsinfordringar och tilldelning av kontrakt samt utvärdering.

Under 1999 började Gemensamma tjänsten för yttre förbindelser att undersöka hur man kan föra över ansvaret för genomförandet av enskilda projekt från Bryssel till kommissionens personal ute på fältet, i synnerhet till de fyra delegationerna i Georgien, Kazakstan, Ryssland och Ukraina. I ett pilotprojekt inom området utveckling av den privata sektorn har en programsamordnare stationerad vid delegationen i Almaty fått ta över ansvaret för projekten. Detta pilotprojekt omfattar nu även Kiev. Genom att projektansvaret flyttas närmare själva projekten kan projektförvaltningen bli mer flexibel. De erfarenheter som gjorts av pilotprojekten kommer att fungera som grundval för att lägga över ytterligare operativt ansvar på personalen på fältet. Man bör dock komma ihåg att kommissionen för närvarande inte har ett helt utbyggt nät av delegationer som täcker de nya oberoende staterna och man kommer därför inte att kunna gå vidare lika snabbt med Tacis som med kommissionens övriga program.

ARMENIEN

I linje med det vidsträckta målet att främja samarbetet i regionen koncentrerades Tacis-stödet för Armenien alltmer på att förbättra kommunikationsvägarna, både som en förutsättning för att landets ekonomiska potential helt skall kunna utnyttjas och som en metod för att uppmuntra de styrande i regionen att, trots konflikterna, samarbeta i projekt som är till ömsesidig fördel. Armenien fick i detta avseende hjälp genom åtgärder både inom det nationella Tacisprogrammet och inom mellanstatliga program, särskilt Inogate och Traceca. Detta kompletterades med Tacis-åtgärder för att öka kunskaperna inom företags- och affärsvärlden, inom regeringen och inom jordbruket, och för att utveckla det civila samhället. Allt detta är av stor betydelse när ett land och en region byggs upp, med en befolkning som skall kunna lägga bitterheten från det förflutna bakom sig och i stället känna att de har ett intresse av att arbeta för framtiden.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Bland de viktigaste projekten som Tacis stödde under året var inledandet av en ny strategi för att skapa sammanhållning av politiken i regionerna, så att de marknadsekonomiska principer som antagits av den centrala ledningen kan genomföras på lokal nivå. Hittills har de beslutande församlingarna på lokal nivå endast haft begränsade kunskaper i självständig ekonomisk förvaltning, vilket innebär att områden som budgetering, kostnadsberäkningar vid investeringar och fastställandet av prioriteringar är nya. Det pilotprojekt som nu har kommit igång i Lori-regionen kommer att få direkt effekt där och skapar en modell som kan tjäna som förebild för andra regioner och andra länder.

Tacis understödde också genomförandet av Armeniens partnerskaps- och samarbetsavtal med EU, som trädde i kraft i juli 1999, liksom dess åtaganden för att få bli medlem i Världshandelsorganisationen. Ett oberoende centrum för ekonomisk politik och juridisk rådgivning är under uppbyggnad och skall ge råd om handel och investeringar och senare även i policy- och rättsfrågor på dessa områden. Tacis har stött omläggningen av i Armeniens energipolitik under förberedelserna för den nära förestående stängningen av kärnkraftsanläggningen Medzamor. Detta har skett både genom hjälp åt energistrategicentret inom regeringen med att finna alternativa energikällor och komma fram till metoder för att spara energi, och genom direkt teknisk hjälp, till exempel i form av säkerhetsventiler till Medzamor, vilket skall förbättra säkerheten under de sista åren.

Dessutom har Tacis gjort följande:

- Hjälpt till att stärka rättsväsendets effektivitet och underbygga dess oberoende genom att upprätta en skola för juridisk utbildning. På så sätt har kunskaperna hos domare och domstolstjänstemän förbättrats. Man har också utarbetat och publicerat kommentarer om armenisk lagstiftning.
- Hjälpt till att introducera ett nummersystem för socialförsäkringen, för att fler skall komma i åtnjutande av förmånerna och för att planeringen skall bli mer systematisk.
- Främjat etableringen av nya företag via stödcentra.
- Främjat social arbetsträning.
- Fortsatt samarbetet vad gäller reformer inom högre utbildning genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Samarbetsrådet för EU-Armenien höll sitt första möte i Luxemburg i oktober 1999 och uttryckte där sin tillförsikt när det gällde att genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet skulle komma att säkerställa konsekvens mellan de olika aspekterna av förbindelserna mellan EU och Armenien, däribland bistånd, t.ex. det som ges från Tacis. Man förordade också att samarbetet 1999/2000 skulle koncentreras på följande punkter: att stödja ansträngningarna för att lösa Nagorno-Karabakhkonflikten, att hitta sätt att främja regionalt samarbete i Kaukasus, att genomföra partnerskaps- och samarbetsavtalet i allmänhet och åtgärder i syfte att underlätta handel och investeringar i synnerhet, att underlätta åtgärder som skall göra det möjligt för Armenien att stänga kärnkraftverket Medzamor samt att förstärka den demokratiska processen, respekten för mänskliga rättigheter och ett nära samarbete för att bekämpa narkotikahandeln.

I det vägledande Tacis-programmet för Armenien för åren 1996-99, vilket godkändes i juli 1996, prioriterades tre samarbetsområden.

Utveckling av mänskliga resurser: Reformering av den offentliga förvaltningen är ett viktigt inslag i övergångsprocessen, och Tacisprojekt inom områdena offentlig förvaltning och arbetslöshet är avsedda att stödja utformningen av handlingsprogram. Förändringar kräver att statstjänstemän får nya roller i den politiska, sociala, ekonomiska och administrativa miljön, och det krävs också att den offentliga förvaltningens funktion och finansiering anpassas därefter. Tacis har stött upprättandet av en ny skola för offentlig förvaltning, vilken har blivit en nationell utbildningsinstitution för fortbildning och omskolning av anställda statstjänstemän och för utbildning av nästa generation. Projekt har också drivits på socialförsäkringsområdet.

Utveckling av den privata sektorn: Tacis har strävat efter att dels tillgodose behoven hos nya, privata eller privatiserade företag i fråga om företagskunskap, omstruktureringsstöd, ett stabilt bankväsende och fungerande kapitalmarknader, dels främja utvecklingen av ett omfattande juridiskt regelverk för en marknadsekonomi. Stödet till den privata sektorn har inriktats på att det skall upprättas en miljö där privata aktörer kan fungera bra och utvecklas. Bland Tacisåtgärderna ingår också ett projekt för att upprätta ett centrum för utbildning på redovisningsområdet som skall kunna erbjuda längre kurser för akademiker och fortbildningskurser för praktiserande. Tacis har redan bidragit till inrättandet av Armeniens kooperativa jordbruksbank som skall ge lån till lantbrukare så att de kan öka sin avkastning genom att köpa utsäde eller modernisera sina maskiner. Andra Tacisprojekt har bidragit till privatiseringen, utbildning inom banksektorn och upprättandet av armeniska institutioner vilka spelar en viktig roll som mellanled vid utvecklingen av den privata sektorn: ett centrum för små och medelstora företag, en rådgivningsbyrå för privatiserade företag som skall omstruktureras och en aktiefond avsedd att agera på den värdepappersmarknad som håller på att utvecklas.

Stöd vid genomförandet av det offentliga investeringsprogrammet: Tacis stöder reformer inom energisektorn. Sedan 1991 har Tacis insatser i Armenien koncentrerats på att bemästra energikrisen. Tidigare Tacisprojekt har bland annat omfattat utveckling av energisparstrategier och upprättandet av ett energicentrum, omstrukturering av gassektorn och driften av olje- och gaspipeliner. Energikrisen är nu över och reformer har inletts. Tacis hjälper till att hitta alternativa energikällor och att minska energiförbrukningen, som ett svar på Armeniens åtagande att stänga kärnkraftverket Medzamor senast vid utgången av 2004.

Åtgärdsprogram

I Tacis senaste åtgärdsprogram för Armenien (1998-99) ingick sex nya projekt, vart och ett värt cirka 1 miljon euro. Fyra av dessa projekt hade som tema utveckling av mänskliga resurser.

- **Civil förvaltning:** Tacis har som mål att bidra till att stärka den offentliga förvaltningen genom att utveckla en professionell struktur och organisation för statsförvaltningen på central och regional nivå.
- **Regional förvaltning:** Regionen Lori har valts ut som pilotfall för att visa hur man inom regional förvaltning kan samordna regionala utvecklingsstrategier, understödja lokal demokrati och på lokal nivå tillämpa marknadsekonomiska principer som förespråkas av centralregeringen.
- **Utbildning för domstolsväsendet:** En skola för juridisk utbildning upprättas. Därigenom kommer kunskaperna hos 100 domare och 200 domstolstjänstemän att förbättras. Den förutse dessutom medverka i utarbetandet och publiceringen av kommentarer till armenisk lagstiftning.
- **Sysselsättningspolitik:** Hjälp till den nationella arbetsmarknadsorganisationen syftar till att bygga upp dess kapacitet att genomföra en aktiv sysselsättningspolitik, studera marknadsefterfrågan och genomföra sysselsättnings- och affärsstrategier, till exempel utbildning för arbetslösa.
- **Under avsnittet utveckling av den privata sektorn** beslutades att pågående Tacisarbete för att stödja privata aktörer skall utvidgas. Målet är att skapa större sammanhållning mellan insatser på alla nivåer, alltifrån politisk rådgivning till regeringen och uppbyggnaden av organisationer för företagsstöd till utbildning av lokala konsulttjänster och direkt omstruktureringshjälp i pilotföretag. På så sätt kan erfarenheten från pilotuppgifter inom omstrukturering användas på

politisk nivå och utnyttjas för att hantera hindren för utveckling av de rättsliga och skattemässiga rambetingelserna.

- På området för offentliga investeringar syftar ett nytt projekt till att stärka energistrategicentret och dess verksamhet för en hållbar energiförsörjning, genom att en plan för nationell energisäkerhet och diversifiering upprättas, en plan för avveckling av kärnkraftsanläggningen Medzamor utarbetas, nya energiprojekt genomförs och en privatisering av energisektorn planeras.

I stor utsträckning har också programmen för små projekt, till exempel Tempus, politisk och juridisk rådgivning samt statistikprogrammet utnyttjats. Bistro var under 1999 för första gången tillgängligt i Armenien och genomfördes av Europeiska kommissionens delegation i Tbilisi.

För 1998–99 års program beviljades ett bidrag på 10 miljoner euro, som fördelades på följande sätt (i miljoner euro):

Utveckling av mänskliga resurser	4,0
Omstrukturering och utveckling av företag	2,0
	1,0
Energi	0,3
Bistro	2,4
Program för små projekt	0,3
Reserv	
Totalt	10,0

AZERBAJDZJAN

I Tacisprogrammet i Azerbajdzjan tar man hänsyn till landets speciella behov, till det generella målet om regionalt samarbete och till bredare EU-mål. Azerbajdzjans potential som större oljeproducerande land begränsas av landets svårigheter att exportera sina resurser till den internationella marknaden. Azerbajdzjan är ett viktigt transitland för europeiska producenter som vill få tillträde till marknaderna i Kaukasus och Centralasien, och även för europeiska importörer av varor och råvaror, däribland olja och gas. Azerbajdzjan har därför fått stöd både från det nationella Tacisprogrammet och från Tacisprojekt som omfattar flera länder, speciellt Inogate för energi och Traceca för transport, samt det regionala projektet för jordbruksreformer.

Några av bidragen från Tacis under 1999

Tacis fortsatte under året att understödja den privata sektorn via den byrå för små och medelstora företag som Tacis bidrog till att inrätta i Baku 1994. Det senaste steget i denna hjälp är att göra byrån självfinansierande. I stället för att bara stödja institutionella förändringar ökar byrån nu sitt direkta stöd till små och medelstora företag. Tacis hjälper till att finansiera tjänsterna för att lätta på kostnadsbördan för de små och medelstora företagen. Målet är att byrån till slut inte skall behöva något Tacisstöd. Projektet har också banat väg för ett utbildningscentrum för bankväsendet och för att utveckla kursplaner för högre banktjänstemän. Detta centrum har utformats som ett komplement till andra reformer inom banksektorn och kommer att bidra till utvecklingen av en effektiv ekonomisk sektor i landet.

Dessutom har Tacis gjort följande:

- Tillhandahållit specialstöd till skolor, vägar och bevakning genom ett exceptionellt makroekonomiskt stöd. Resultatet blev bland annat skolutrustning och skolbyggnader samt återuppbyggnad av vägbroar.
- Hjälpt till att planera uppbyggnaden av en övervakningsmyndighet för energiindustrin.
- Genomfört utbildning för 300 revisorer och experter i konkursrätt.
- Inrättat regionala jordbrukssupportenheter för att hjälpa livsmedelsproducenter att sköta sin verksamhet.
- Fortsatt samarbetet vad gäller reformer inom högre utbildning genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Samarbetsrådet för EU-Azerbajdzjan höll sitt första möte i Luxemburg i oktober 1999 och uttryckte där sin tillförsikt när det gällde att genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet skulle komma att säkerställa konsekvens mellan de olika aspekterna av förbindelserna mellan EU och Azerbajdzjan, till exempel bistånd, såsom det som ges från Tacis, och regionalt samarbete. Man antog också ett program som bland annat innefattade följande: understödjande av ansträngningarna att lösa Nagorno-Karabakhkonflikten; åtgärder för att hitta sätt att främja regionalt samarbete i Kaukasus; genomförande av partnerskaps- och samarbetsavtalet i allmänhet och åtgärder i syfte att underlätta handel och investeringar i synnerhet; förstärkning av den demokratiska processen och respekten för mänskliga rättigheter; ett nära samarbete för att bekämpa narkotikahandeln.

På det konstituerande mötet i den nya parlamentariska samarbetskommittén för EU-Azerbajdzjan i Bryssel den 18 april 2000 välkomnades "den azerbajdzjanska regeringens omfattande ekonomiska reformpolitik sedan 1991 och det stöd som har getts från EU, i synnerhet via Tacisprogrammet, på detta område".

I det vägledande Tacis-programmet för Azerbajdzjan för perioden 1996-99, vilket godkändes i juli 1996, prioriterades tre samarbetsområden: infrastruktur, utveckling av den privata sektorn och mänskliga resurser.

Utveckling av infrastruktur: Tacis har hjälpt till att skapa ett mer strukturerat system inom energisektorn, med en tydligare fördelning av arbetsuppgifter och befogenheter mellan politiska beslutsfattare, normgivnings- och tillsynsmyndigheter och verkställighetsansvariga instanser. På samma gång har Tacis stött upprättandet av ett energisparcentrum och ett centrum för chefsutbildning inom energisektorn och bidragit till återuppbyggnaden av infrastrukturen för gas och elektricitet. Tacis har också hjälpt myndigheterna att inse det akuta behovet av att förbättra organisationen för eldistribution och avgiftsuppbörd, om internationella investerare skall kunna lockas att finansiera sektorn.

Transportområdet har fått stor uppmärksamhet från Tacis på grund av Azerbajdzjans geografiskt viktiga läge på den öst-västliga leden från Centralasien över Kaspiska havet till Svarta havet och Europa. Tacis har hjälpt till med upprättandet av "Caspian Shipping Company", med utbildning i sjöfartsfrågor för personal vid hamnkontoret i Baku, utredningar om vägtransport, underhåll av järnvägar och bildandet av ett samriskföretag för de transkaukasiska järnvägarna samt med genomförandet av en studie för återuppbyggnaden av en färjetterminal i Baku.

Telekommunikationsministeriet har fått stöd genom politisk rådgivning, ett utbildningscentrum samt planering av nätverk och investeringsanalys på hög nivå.

Utveckling av den privata sektorn: Tacis stöder ett fortlöpande reformprogram som skall skapa förutsättningar för en långsiktig, hållbar tillväxt och som omfattar privatisering, omstrukturering av industrier, tillhandahållande av finansiella tjänster samt utveckling av små och medelstora företag och jordbruk. Bland projekten har ingått utbildning av revisorer och experter i konkursrätt, ekonomiska och juridiska reformer för att främja handel och investeringar, upprättandet av en byrå för små och medelstora företag i Baku (Kosia) och regionala jordbrukssupportenheter som skall utbilda privata jordbrukare och livsmedelsproducenter i företagsledningsfrågor och i hur de kan gå till väga för att skaffa krediter för sin verksamhet (detta grundar sig på den första fasen i ett större regionalt jordbruksprogram som erbjuder lånefonder till bönder via affärsbanker).

Utveckling av mänskliga resurser: Tacis har stött det högre utbildningssystemet genom en skola för offentlig förvaltning och utveckling av MBA-program. Stöd har också getts för att stärka arbetsmarknaden. Genom understödjande av pensionsreformer och arbetarskydd utvidgas nu stödet inom denna sektor till nya områden, vilket behövs alltmer i takt med att reformerna framskrider och en allt större del av arbetskraften är anställd inom den privata sektorn. Rådgivning har bedrivits om tillnärmning av lagstiftningen till internationella krav och om utveckling av handelspolitiken på ett sätt som kan främja Azerbajdzjans integrering i världsekonomin och landets handelsförbindelser med sina grannar.

Tacis-stödet kompletterar också andra EU-åtgärder, till exempel speciellt ekonomiskt stöd och de 225 miljoner euro i bistånd som EU hittills har gett till Azerbajdzjan som humanitär hjälp till de mest behövande befolkningsgrupperna, livsmedelshjälp, strukturellt livsmedelsbistånd i syfte att bygga upp Azerbajdzjans förmåga att försörja sin befolkning samt återuppbyggnadsprojekt i gränsområdena mot Nagorno-Karabakh. Inom jordbrukssektorn är den av Tacis initierade jordbruksreformen i kombination med livsmedelssäkerhetsprogrammet en viktig förutsättning för att landsbygdscreditsystemen skall kunna utvecklas.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Azerbajdzjan (från 1998-99) ingick bland annat följande projekt:

- Fortsatt stöd för att skapa ett bränsle- och energiministerium.
- Bekämpning av energiproduktionens effekter på miljön, med koncentration på återuppbyggnaden av oljeskadade områden - detta berör mer än 2 000 hektar bara på Apsheron-halvön. I projektet ingår förstudier och pilotstudier rörande användningen av lokal teknik, förstärkning av tillsynsorganens roll samt främjandet av investeringar för att minska de skadliga miljöeffekterna inom energisektorn.
- Stöd för omstruktureringspolitikerna inom energisektorn, fortsatt understödjande av bränsle- och energiministeriet.
- Pilotstöd till ett lokalt företag som tillverkar oljeutrustning, Azneftekhimmash, för att detta skall kunna etablera sig som leverantör till internationella oljeföretag.
- Hjälp åt bränsle- och energiministeriet, Azenerjii, och Bakus kommunala elleverantör, Bakuelectrostet, med administration av eldistributionen.

- En genomförbarhetsstudie för säkerhetsförbättringar vid modernisering och återuppbyggnad av hanterings- och kontrollsystem i högtryckspipelinor för gas runt Baku och Sumgait, vid gaslagringsanläggningarna i Kalmas och Karadagh och vid gasbearbetningsanläggningarna i Karadagh.
- En studie om återuppbyggnad av järnvägarna i Azerbajdzjan.
- Stöd för omorganisationen av transportförvaltningen, inklusive inrättandet av ett transportministerium som skall komma till rätta med den allmänna bristen på investeringar och underhåll efter Sovjetunionens upplösning och skapa möjligheter för ett samarbete mellan statliga och privat företag. Man skall också söka få till stånd samverkan mellan olika transportsätt och hjälpa till att integrera Azerbajdzjan i regionens nätverk för olika transportsätt.
- Åtgärder för att göra stödenheten för små och medelstora företag i Baku självförsörjande.
- Policyrådgivning som vägledning i privatiseringsprocessen, inbegripet reglering av verksamheten i aktiebolag efter privatisering, för att möjliggöra en utveckling av värdepappersmarknaden.
- Upprättandet av ett utbildningscentrum för banksektorn och utveckling av en kursplan för högre banktjänstemän.
- Upprättandet av ett institut för landsbygds kredit som skall kunna bli självfinansierande.
- Utveckling av pensionssystem och utvidgning av hälso- och säkerhetsskyddet för anställda.
- Upprättande av ett centrum för rådgivning i policyfrågor och juridiska frågor i Azerbajdzjan, vilket skall främja landets integrering i internationell handel.

För 1998–99 års program beviljades ett bidrag på 13,2 miljoner euro, som fördelades på följande sätt (i miljoner euro):

Energi	3,6
Transport och telekommunikation	2,4
Omstrukturering och utveckling av företag	3,5
Produktion, förädling och distribution av livsmedel	1,0
Utveckling av mänskliga resurser	2,2
Program för små projekt	2,8
Reserv	0,5
Totalt	13,2

Azerbajdzjan fick också bidrag i form av ett extraordinärt stöd som under 1999 uppgick till 9,5 miljoner euro, som hjälp för att komma till rätta med de svåra sociala förhållandena i landet, vilka till största delen beror på konflikten i Nagorno-Karabakh.

VITRYSSLAND

Relationerna med Vitryssland är fortfarande ansträngda på grund av EU:s oro över den politiska utvecklingen i landet. Tacisåtgärderna i Vitryssland är därmed begränsade till målen i EU-beslutet från september 1997 om att ge teknisk hjälp inom ramen för regionala program, program som direkt gynnar demokratiseringsprocessen samt humanitärt bistånd.

Inga vägledande program har överenskommit för perioden 1996-99 och följaktligen finns det inget åtgärdsprogram för 1999. Därför upphandlades inga Tacisprojekt under 1999. I november 1999 godkände den vitryska regeringen dock Tacisprogrammet från 1997 för utveckling av det civila samhället från 1997, vilket kommer att genomföras under år 2000. I detta program ingår projekt där man arbetar med vitryska icke-statliga organisationer, medier och studenter. På området högre utbildning genomfördes under 1999 de projekt som godkändes inom ramen för Tempus-programmet 1996-97.

I överensstämmelse med ovan nämnda beslut från 1997 har Vitryssland omfattats av några av de regionala Tacisprogrammen, till exempel programmet för mellanstatligt samarbete och programmet för gränsöverskridande samarbete, vilka i synnerhet täcker åtgärder på miljöområdet och förbättringar vad gäller gränsövergångar, samt kärnsäkerhetsprogrammet. Dessutom får Vitryssland bistånd från andra program än Tacis, till exempel Demokratiprogrammet, och humanitärt bistånd från ECHO.

GEORGIEN

Tacisaktiviteterna i Georgien är, precis som för dess grannar i Kaukasus, ett stöd i den övergripande EU-strategin att stärka oberoendet för detta viktiga transitland mellan Europa och Centralasien och dess utveckling mot marknadsekonomi och fullt utvecklad demokrati. När partnerskaps- och samarbetsavtalet trädde i kraft i juli 1999 utgjorde det ett positivt steg för att stärka förbindelserna med EU. Under 1999 skedde också en viktig utveckling vad gäller de fysiska förbindelserna med väst, genom att nya färjelinjer över Svarta havet till Ukraina etablerades och ytterligare vägar till Ukraina och Rumänien har börjat planeras, tack vare Traceca. Dessa nya transportförbindelser är så mycket viktigare som de befintliga vägarna genom Ryssland till norra Georgien nu är förstörda på grund av konflikter i området.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Bland de Tacisprojekt som har kommit igång under året kan nämnas samarbete med regeringen för att förbereda privatiseringen av hamnen i Poti och garantera lika tillträde för alla användare till denna hamn, som är en viktig port på Traceca-vägen. Tacis har genomfört utbildning för domare, som stöd för en större reformering av rättssystemet. Tacis har också verkat för en minskning av underskottet i den georgiska handelsbalansen genom att främja exporten. Detta projekt syftar till att ge de georgiska exportörerna information om marknader, kunder och produkter, standarder, certifiering och transport.

Dessutom har Tacis gjort följande:

- Fortsatt att understödja CERMA-projektet om omstrukturering av medelstora privatiserade företag.

- Stött ett projekt inom det georgisk-europeiska centret för ekonomisk politik och juridisk rådgivning som rör tillnärmning av lagstiftningen till EU samt stöd för Georgiens ansökan om medlemskap i WTO.
- Finansierat Ekonomiska trender i Georgien, en Tacispublikation som av alla donatorer anses vara en grundläggande källa till ekonomiska analyser av den georgiska ekonomin.
- Inom ramen för Inogateprojektet fick Georgien också hjälp till mobiliseringen av investeringar för att återuppbygga landets potential för transit av kolväte och göra det mera konkurrenskraftigt som transitland för öst-västliga flöden av olja och gas från Kaspiska havet till Svarta havs-regionen.
- Fortsatt samarbetet vad gäller reformer inom högre utbildning genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Efter toppmötet mellan Armenien, Azerbajdzjan och Georgien i juni 1999 trädde partnerskaps- och samarbetsavtalet i kraft, vilket innebar att det gavs en ny och mer sammanhängande ram för de många formerna av EU-stöd. Samarbetsrådet för EU-Georgien höll sitt första möte i Luxemburg i oktober 1999 och uttryckte där sin tillförsikt när det gällde att genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet skulle komma att säkerställa konsekvens mellan de olika aspekterna av förbindelserna mellan EU och Georgien, såsom den politiska dialogen om utrikespolitiska frågor av ömsesidigt intresse, demokrati och mänskliga rättigheter, samarbete i kampen mot illegal narkotikahandling, handelsförbindelser och ekonomiskt samarbete, stöd från Tacis samt regionalt samarbete.

I det vägledande Tacis-programmet för Georgien för perioden 1996-99, vilket godkändes av medlemsstaterna i juli 1996, prioriterades utvecklingen av infrastruktur, privata företag och av mänskliga resurser.

Utveckling av infrastruktur: Den georgiska energisektorn drabbades hårt av störningarna i de ekonomiska förbindelserna efter Sovjetunionens upplösning och av de inbördeskonflikter som följde. Sektorn har delvis byggts upp igen och privatiseringen har kommit igång. Det finns dock fortfarande ett akut behov av att utbilda personal och av ytterligare hjälp med att upprätta en institutionell struktur. Under tiden ges stöd till åtgärder som syftar till förbättring av redovisning och finansiell förvaltning inom elkraftsektorn och till åtgärder för att spara energi. Det slutgiltiga Tacismålet är att stimulera den georgiska olje- och gasproduktionen både till lands och till havs och att uppmuntra utländska investeringar i efterföljande produktionsled. Tacis har redan gett ett ansevärt bistånd till georgiska *International Oil Corporation* när det gäller administration av, förhandlingar om och utveckling av oljetransitrelaterade tjänster. Georgien har också fått avsevärd hjälp från transportprogrammet Traceca. Den interna transportinfrastrukturen är fortfarande i dåligt skick men en privatisering planeras. Tacis försöker därför främja återuppbyggnaden av infrastrukturen med hjälp av privata investeringar, men utan att privata monopol skapas vid inresepunkter till Traceca-vägen.

Utveckling av privata företag: Georgien ligger i korsvägen för de oljerika utvecklingsmarknaderna i Centralasien och de stora, redan utvecklade, marknaderna i Europa, Ryssland och Turkiet, ett idealiskt läge för att utvidga exporten, i synnerhet inom lätt industri, jordbruk och förädling av jordbruksprodukter. Det svaga intresset för reformer från privatiserade stora företag har dock utgjort ett stort hinder för tillväxt, och regeringen har bestämt att omstrukturering av företag skall utgöra en nyckelprioritering i nästa fas av reformeringen av

Georgiens ekonomi. Banksektorn inskränker sig fortfarande i första hand till kortsiktiga aktiviteter, och avsaknaden av en ekonomisk infrastruktur samt begränsad tillgång till lån på överkomliga villkor är ett hinder för näringslivets utveckling. Större krediter och investeringar är inte möjliga så länge bankerna inte själva tillämpar redovisningsnormer som medger öppenhet och insyn eller kräver sådana från företag som söker lån. Detta är ett hinder som man har försökt undanröja med Tacisprojektet för internationella redovisningsnormer. Genom jordbrukskreditordningen inom ramen för projektet för regionala jordbruksreformer har hittills delats ut totalt 17 miljoner euro i lån till privata jordbrukare och handelsmän via privata affärsbanker.

Utveckling av mänskliga resurser: Parlamentet har visat sig alltmer aktivt när det gäller att övervaka den verkställande maktens politik och vill gärna medverka i det georgiska systemet för demokratisk kontroll och maktbalans. En förstärkning av de verkställande och lagstiftande instansernas kapacitet är av avgörande betydelse för genomförandet av de internationella förpliktelser som Georgien har åtagit sig och för stärkandet av banden med Europa. Tidigare Tacisåtgärder har koncentrerats på utbildning för parlamentet och för statstjänstemän, men tonvikten har på senare tid lagts på domstolsväsendet, eftersom det är nödvändigt att ha ett fungerande och oberoende rättssystem när lagarna skall tillämpas. Skatteintäkterna är bland de lägsta i världen, och reform- och utbildningsprojektet för den offentliga förvaltningen är ett av bidragen från Tacis för att skapa en effektivare förvaltning.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Georgien (från 1998-99) ingick bland annat följande projekt:

- Hjälp för att förbättra redovisning och ekonomiförvaltning inom sektorn för inhemsk gasdistribution.
- Utbildning av ansvariga inom hamnförvaltningen i Poti och Batumi; främjande av sjöfartssäkerheten genom en förstudie avseende återuppbyggnad av piren i Poti hamn samt undersökningar och undervattensinspektioner i hamnområdena.
- Omstrukturering av stora företag.
- Upprättande av en sund och effektiv banksektor.
- Främjande av georgisk export.
- Utveckling av ett kreditsystem för jordbruket.
- Främjande av turistsektorns tillväxt.
- Fortsatt Tacisstöd för CERMA, ett centrum för stöd till företagsledningen i privatiserade företag.
- Understödjande av redovisningsreform i affärsbanker.
- Hjälp till jordbruksföreningar genom ytterligare utveckling, på grundval av det lyckade jordbruksreformprogrammet, av ordningarna för landsbygds kredit.
- Utbildning av privata, särskilt mindre, företagare inom turistsektorn.
- Ett omfattande projekt för utbildning av domare.

- Reformering av tullhanteringen för att förbättra skatteindrivningen, minska tillfällena till illegal verksamhet och uppfylla de handelsåtaganden som har gjorts i internationella avtal som partnerskaps- och samarbetsavtalet.
- Inrättandet av ett bibliotek på GEPLAC (Centret för rådgivning i policyfrågor och rättsliga frågor Georgien-Europa) och inledning av en lagöversyn av georgisk och europeisk lagstiftning. Den kommer nu att inriktas på att bistå tillnärmningen till EU:s lagstiftning.
- Utbildning av demokratiskt valda ombud och tjänstemän som arbetar inom lokal förvaltning om principerna för ett demokratiskt lokalt styre och lokal förvaltningsverksamhet.
- Reformering av statistiksystemet inom viktigare områden.

Under 1998-99 tilldelades programmet 16 miljoner euro, fördelade enligt följande (i miljoner euro):

Transport och telekommunikation	1,0
Energi	1,5
Utveckling av mänskliga resurser	4,0
Företagsstöd	3,5
Produktion, förädling och distribution av livsmedel	1,0
Bistro	0,5
Småskaligt tekniskt bistånd	0,2
Program för små projekt	3,8
Reserv	0,5
Totalt	16,0

KAZAKSTAN

Den viktigaste målsättningen för Tacis åtgärder har varit att stödja de kazakiska myndigheternas makroekonomiska och sektoriella politik i strävan efter att nå stabilitet, vända produktionskurvan uppåt igen, förbättra produktiviteten, hålla en stabil utvecklingsnivå i ett medellångt perspektiv och skydda svaga grupper i samhället. Krisen i Sydostasien och den ekonomiska krisen i Ryssland 1998 skadade Kazakstans ekonomi och speciellt handeln, vilket visar hur sårbart landet är mot yttre omvälvningar. Till följd av devalveringen av valutan (tenge) i april 1999 har Kazakstans exportsektor dock blivit mera konkurrenskraftig och ekonomin har stadigt börjat att återhämta sig. Regeringen har fortsatt med sin reformpolitik med sikte på marknadsekonomi.

Några av bidragen från Tacis under 1999

De projekt som stöddes av Tacis under året inbegriper bland annat

- hjälp med att organisera om banker så att dessa i sin tur kan hjälpa nya företag,

- utbildning för hundskötare så att tullen skall kunna söka och upptäcka smuggelgods mera effektivt,
- hjälp till det nationella oljebolaget när det gäller att införa ett övervakningssystem
- stöd till satsningen på att bekämpa miljöförstöringen runt Aralsjön,
- fortsatt samarbete för reformen inom den högre utbildningen genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Samarbetsrådet för EU-Kazakstan höll sitt första möte i Bryssel i juli 1999. Man såg över Tacis-åtgärderna och kom fram till att samarbetet 1999/2000 särskilt borde fokuseras på förbättring av näringslivsklimatet, påskyndande av förhandlingarna för medlemskap i Världshandelsorganisationen, utveckling av ett regionalt samarbete i Centralasien, i synnerhet genom Traceca och Inogate, upprättande av ett program för att stödja demokratiseringsprocessen samt ett nära samarbete för att bekämpa illegal narkotikahandel.

I det vägledande Tacis-programmet för Kazakstan 1996-1999, vilket godkändes av förvaltningskommittén för Tacis i november 1996, prioriterades strukturell och institutionell reform, jordbruket och jordbruksindustrin samt utveckling av infrastrukturen.

Strukturell och institutionell reform: Biståndet från Tacis har genomgående inriktats på utbildning som hjälp för att skapa oberoende institutioner av hög kvalitet, i synnerhet inom områdena ledarskap och ekonomi. På senare tid har biståndet inriktats på kompetensutveckling för de statstjänstemän som skall leda Kazakstans internationella kontakter och utrikespolitik. Ett annat mål har varit att förbättra utbildningssystemen inom den offentliga förvaltningen. Parallellt med detta stödde Tacis inrättandet av en byrå för frågor rörande offentlig tjänst med ansvar för en reform av den offentliga förvaltningen över hela landet. För att underlätta fastläggandet av den ekonomiska politiken stöddes ett projekt för makroekonomiska prognoser och modeller.

Utveckling av jordbruket och jordbruksindustrin: Jordbruket befinner sig i en svår situation och privatiseringen av lantbruk är en viktig fråga i regeringens omstruktureringsplaner. Jordbruket har fortfarande stor betydelse i Kazakstan. Det försörjer över två miljoner hushåll på landsbygden och bidrog 1995 till uppskattningsvis 15 % av BNP, vilket dock innebar en nedgång från de 25 % som gällde mellan 1986 och 1990. Privatiseringen av den odlingsbara marken begränsas av ekonomiska, sociala och politiska faktorer på regional nivå, vilket medför risk för att omstruktureringsprocessen för jordbruket kommer av sig om den inte får ytterligare stimulans genom initiativ på lokal nivå.

Utveckling av infrastrukturen: Kazakstan är rikt på primära energikällor som olja, gas och kol. Att effektivt kunna utvinna dessa resurser, oavsett om det handlar om att exportera produkterna, vilket till stor del kommer att ske, eller att använda produkterna för inhemsk elförsörjning är avgörande för den ekonomiska utvecklingen i Kazakstan. Om de nationella energifyndigheterna skall kunna utnyttjas på bästa sätt för Kazakstan är det nödvändigt med ett effektivt kontroll- och övervakningssystem för utvinningen av olje- och gasprodukter. Tacis hjälper det nationella oljebolaget att upprätta ett sådant system. När det gäller telekommunikation står de nationella myndigheterna inför en allt större efterfrågan på hjälp med utbyggnad av mobiltelefonnät för olika operatörer, kommunikation via satelliter och privata nätverk, dvs. alla tjänster som kräver radiokommunikation. Tacis har hjälpt till med frekvensstyrning och frekvensövervakning samt vid upprättandet av ett oberoende centrum för metrologi, certifiering och standardisering.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Kazakstan (från 1998-99) ingick totalt tio projekt. Omkring 60 % av finansieringen anslogs till allmän reform och nyorientering av strukturer och institutioner i både den privata och den offentliga sektorn, som stöd till införandet av marknadsekonomi.

Följande projekt, som omfattades av temat strukturella och institutionella reformer, är utformade för att stödja införandet av marknadsekonomi och inriktar sig både på den offentliga och på den privata sektorn:

- Det statliga programmet för rättsliga reformer syftar till att förstärka lag- och regelsystemen genom att ge praktiska råd när lagförslagen utarbetas, stödja utvecklingen av den juridiska utbildningen, förbättra tillgången till information om lagar samt öka allmänhetens medvetandegrad.
- Industrin i Kazakstan får hjälp med att arbeta enligt internationella standarder för att främja konkurrensen både på den nationella och internationella marknaden.
- Höja ekonomiministeriets kompetens när det gäller att använda makroekonomiska modeller och prognosteknik. En förutsättning för detta projekt är att den officiella statistiken förbättras både i fråga om kvalitet och kvantitet.
- Stödja den fortsatta utvecklingen av utbildningen i företagsekonomi vid *Kazakh Institute for Management and Economic Research* (KIMEP), för att trygga den institutionella och akademiska hållbarheten.
- Stödja utvecklingen av en miljö- och transportpolitisk strategi för att förbättra luftens kvalitet genom att minska avgasutsläppen från motorfordon. Ett pilotprojekt i Almaty kommer att syfta till att minska utsläppens inverkan på hälsan.
- Stärka skatteministeriets institutionella kapacitet i fråga om skatteuppbörd och skatteadministration.

Inom jordbruket och jordbruksindustrin är Tacis bidrag i första hand inriktat på att stödja små privata jordbruk genom att en effektiv infrastruktur för marknadsföringen upprättas på landsbygden. Med projektet för marknadsföring på landsbygden kommer jordbruksministeriet och den lokala förvaltningen att få hjälp med att utveckla en infrastruktur för marknader på landsbygden. Detta bygger på tidigare initiativ som gällt grossistmarknaden och marknadsinformation.

I utvecklingen av infrastrukturer står transport samt olja och gas i fokus. När det gäller transport kommer projektet att komplettera Traceca-projektet som omfattar flera länder genom att man förbättrar bestämmelserna och normerna samt de administrativa förfaranden i fråga om andra transportkorridorer som har förbindelse med Traceca-vägar. År 1997 omstrukturerades olje- och gassektorn så att KazakhOil fick ansvar för verksamheten. Projektet kommer nu att ha som målsättning att förstärka statens förmåga att hantera rollen som övervakare och även bistå i utvecklingen av kvalitetskontroller och säkerhetsrutiner.

Bistro-programmet, som leds av kommissionens delegation i Almaty, kompletterar integrerade Tacis-åtgärder och ger ett tillgängligt, flexibelt stöd till en rad olika småskaliga projekt. Bland de framgångsrika Bistropjekten kan nämnas stöd till ett omskolningsprogram för arbetslösa i norra

Kazakstan, främjande av energieffektivitet på sjukhusen och upprättandet av ett råd för utländska investeringar med uppgift att förbättra det allmänna företagsklimatet.

Programmet 1998-1999 fick ett anslag på 23,9 miljoner euro, som fördelades enligt följande (i miljoner euro):

Strukturella och institutionella reformer:	9,1
	2,0
Utveckling av jordbruket och jordbruksindustrin	4,0
Utvecklingen av infrastrukturer	0,8
Bistroprogrammet	7,3
Program för små projekt	0,7
Reserver	23,9
Totalt	

KIRGIZISTAN

Kirgizistan är ett jordbruksland som är rikt på mineralfyndigheter som guld och ädelmetaller. Utvinningen av dessa naturresurser hindras emellertid av det dåliga skicket på landets industriella infrastruktur och otillräckliga förbindelser med marknaderna. Trots detta var Kirgizistan en av de första av de nya oberoende staterna som gick med i Världshandelsorganisationen (WTO). Stödet från Tacis har fokuserats på övergången till en marknadsekonomi, inklusive hjälp i utvecklingen av en privat jordbrukssektor. Dessutom har stödet inriktats på utveckling av transport- och infrastrukturlänkar, vilket bl.a. skett genom Traceca, som hjälper de centralasiatiska länderna att upprätta effektivare förbindelser med Europa, och i viss mån på uppbyggnad av strukturer som kan underlätta näringslivets diversifiering.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Bland de projekt som stöddes av Tacis under året kan nämnas stöd till ministeriet för transport och kommunikation för utveckling av postväsendet, luftfartsförvaltningen och det nationella flygbolaget. Man gav hjälp till att bygga upp en rådgivningsservice för bankerna och erbjöd praktisk rådgivning till enskilda banker och andra finansinrättningar i samarbete med centralbankens utbildningscentrum och lokalbankernas utbildningscentrum. Genom Tacis gavs också utbildning i energieffektivitet inom produktion och distribution, råd i fråga om att bygga en ny flygplats och rådgivning till jordbruksföretag. Det inrättades även privata lantbruksföreningar. Samarbete vad gäller reform av den högre utbildningen inom ramen för Tempus-programmet fortsatte.

Dessutom fokuserade man under de strukturella och institutionella reformerna på uppläggningspolitiken och inrättandet av förvaltningar och finansinstitut för att främja utbyggnaden av företagens produktionskapacitet på medellång och lång sikt. Detta inbegrep ett förbättrat samspel mellan ministerier med utländska givare och övriga internationella organ. Slutligen tillgodosågs genom Tacis en begäran från regeringen om att ge tekniskt bistånd till det projekt för finansiering till stöd för landsbygdens utveckling som var under utarbetande med stöd från Världsbanken och som syftar till att ge stöd till lantbrukare och grupper av lantbruk i form av krediter för att

jordbrukssektorn skall kunna bli mer dynamisk och lönsam. Genom Tacis förmedlas råd till samarbetsorganet för lån till lantbruket i Kirgizistan, även i fråga om förvaltningssystem för statskassan, ansökningar om lån, kartläggning av jordbruksföretag och stora lantbruk samt stöd till grupper med lantbrukare som söker gemensamma krediter. Ett annat projekt syftade till att bygga vidare på tidigare Tacis-verksamhet och hjälpa till att utveckla lönsamma privata företag inom jordbrukssektorn, med en tyngdpunkt på marknadsföring, livsmedelsförädling och stimulering av inhemsk och internationell handel genom olika kontakter och systematisk informationsverksamhet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Samarbetsrådet för EU-Kirgizistan höll sitt första möte i Bryssel i juli 1999 och uttryckte där sin tillförsikt när det gällde att genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet skulle komma att säkerställa konsekvens mellan de olika aspekterna av förbindelserna mellan EU och Kirgizistan, däribland biståndet från Tacis och regionalt samarbete. Ministrarna enades om att samarbetet 1999/2000 särskilt borde inriktas på ekonomiska frågor, på hur Traceca (Transport Corridor Europe-Caucasus-Central Asia) och Inogate (Interstate Oil and Gas Transport to Europe programmes) bäst kan utnyttjas för att infrastrukturförbindelserna mellan Centralasien och Europa skall kunna förbättras och på stöd från Tacis inriktat på att göra europeiska företag mer medvetna om möjligheterna i Kirgizistan. Samarbetet borde också inriktas på att följa upp politiska utvecklingsfaktorer som påverkar stabiliteten i Centralasien, på att följa den demokratiseringsprocess som pågår i Centralasien och på att ingå nära samarbete för att bekämpa narkotikahandeln.

I det vägledande Tacis-programmet för Kirgizistan för perioden 1996-1999, vilket godkändes av Tacis ledningskommitté i november 1996, prioriterades strukturell och institutionell reform, jordbruket och jordbruksindustrin samt utveckling av infrastrukturen.

Strukturell och institutionell reform: Det stora temat för Tacis är reform och nyorientering av strukturer och institutioner med sikte på att införa marknadsekonomi. Projekten inriktas på områden som är särskilt viktiga för omvandlingsprocessen, bland annat sociala reformer, stöd till små och medelstora företag och utveckling av handeln. En förutsättning för hela reformprocessen är att lednings- och förvaltningskapaciteten höjs genom utbildning, omstrukturering och rådgivning i policyfrågor. Partnerskaps- och samarbetsavtalet bildar en ram för handelsförbindelser och politiska förbindelser mellan EU och Kirgizistan. Kirgizistan gick med i Världshandelsorganisationen (WTO) 1998, men det finns rättsliga och institutionella frågor som måste lösas så att Kirgizistan säkert kan nå upp till kraven inom ramen för WTO och partnerskaps- och samarbetsavtalet och få ut mesta möjliga av samarbetet. Kirgizistan börjar närma sig ett gynnsammare företagsklimat för utländska investerare genom att man infört vissa nödvändiga rättsliga rambetingelser. Det går dock trögt att få direkta investeringar från utlandet bland de små och medelstora företagen och trots en hög teknisk kompetens- och utbildningsnivå lyckas Kirgizistans företagare ännu inte riktigt att lansera sig effektivt bland utländska företagspartner. Den ekonomiska övergångsprocessen har medfört stora sociala förändringar och drabbat arbetsmarknaden hårt. Över hälften av Kirgizistans befolkning lever under fattigdomsnivån. Arbetslösheten är ett av de största problemen och regeringen har inrättat en nationell utbildningsfond för att söka bekämpa detta problem.

Utveckling av jordbruket och jordbruksindustrin: Jordbruket är den största sektorn i Kirgizistans ekonomi. Det har en avgörande betydelse för sysselsättningen (49 %) och står för en mycket stor del av BNP (46 %) och den utländska handeln (38 % av exporten). Det är dessutom avgörande för livsmedelssäkerheten i landet. Efter en betydande nedgång från 1990 till 1995 sker återhämtningen via produktionen av grödor. Boskapsproduktionen är fortsatt svag. Trots den stadiga privatiseringen, framstegen med avreglering av priser och liberaliseringen av handel och

jordreformer sker övergången till effektiva privata jordbruk som baseras på marknadsekonomiska principer fortfarande långsamt. Vid övergången har Tacis hjälpt till med stöd till utarbetandet av en strategisk plan och med jordbruksbidrag till privata lantbrukare. Man har även bidragit till att förbättra den privata boskapssektorn, att utveckla jordbruksföretag och att skapa kredittjänster på landsbygden. Dessutom har Tacis tagit itu med problemet med utsäde. Många lantbrukare använder nämligen för närvarande utsäde av dålig kvalitet med dålig grobarhet, vilket ökar risken för spridning av sjukdomar.

Utveckling av infrastrukturen: Infrastrukturen för transport och kommunikation i de centralasiatiska republikerna utvecklades som en del av det stora, interna sovjetiska transportsystemet och har följaktligen inte några förbindelser i öst och väst. Den befintliga infrastrukturen för transporter skulle räcka till för att stödja en måttlig återhämtning av den ekonomiska verksamheten förutsatt att underhålls- och återuppbyggnadsåtgärder genomfördes. Bristen på medel för underhåll har emellertid medfört att systemet har förstörts till den grad att det krävs en omfattande återuppbyggnad. Landsvägstransport är det huvudsakliga transportsättet i detta bergiga land (över 80 % av frakten), men det råder brist på egentlig konkurrens.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Kirgizistan (från 1998-99) ingick bland annat följande projekt:

- Hjälpa till att genomföra internationella satsningar genom partnerskaps- och samarbetsavtalet och tillträdet till WTO dels genom att föra en dialog med förvaltningen och Kirgizistans regering för att underlätta antagandet av lagar, dels genom ett rådgivningscenter för policyfrågor och rättsliga frågor mellan Kirgizistan och Europa (KYRPLAC).
- Stödja sektorn med små och medelstora företag genom ett samarbetscentrum för företag i Bishkek som fungerar som "first stop shop" för samarbete över gränserna, med en filial i Osh samt tekniskt bistånd till den statliga byrån för investeringar i utlandet.
- Förbättra kapaciteten för fonden för utveckling av utbildningen genom modern teknik som anpassats till landet och genom utbildning för befattningshavare samt direkt utbildning för arbetslösa och utsatta grupper.
- Förse lantbrukarna med utvalt utsäde av god kvalitet, stödja lantbrukarnas rådgivningstjänst samt ge bättre kunskaper i teknik, agronomi och företagsekonomi till jordbrukare och ledare som är engagerade i av sädessproduktionen och genomförandet av pilotprojekt för sädessproduktionen.
- Förbereda en omfattande förstudie för att restaurera landsvägarna mellan Osh och städerna Erkech Tam och Isfana för att regeringen skall kunna förhandla om finansiering från de internationella finansinstituten. Både själva byggnadsarbetet och minskningen i transportkostnader på grund av förbättrade vägvillkor skulle få en positiv inverkan på regionens ekonomi.

Programmet 1998-1999 fick ett anslag på 12 miljoner euro, som fördelades enligt följande (i miljoner euro):

Strukturella och institutionella reformer	5,0
	1,5
Utveckling av jordbruket och jordbruksindustrin	1,4

Utvecklingen av infrastrukturer	3,3
Program för små projekt	0,7
Reserver	12,0
Totalt	

MOLDOVA

Moldova, i västra ändan av Tacis-regionen, gränsar direkt till Rumänien, ett av de länder som förhandlar om att gå med i EU. I likhet med de övriga nya oberoende staterna i Östeuropa kommer relationerna mellan EU och Moldova gradvis att förändras till följd av den ökande närheten när förhandlingarna trappas upp. För Tacis i Moldova innebär detta att ge stöd åt utvecklingen av marknadsekonomin och i synnerhet att uppmuntra upprättandet av nya handelsförbindelser. Om producenterna i Moldova skall kunna ta sig in på nya marknader måste internationella normer och kvalitetsförfaranden införas.

Några av Tacis- bidragen under 1999

Tacisåtgärder som vidtagits under året är bl.a.

- möjlighet till arbetspraktik i EU för ledare i Moldova, genom programmet för chefsutbildning (MTP) – tidigare Programmet för produktivitetsinitiativ (PIP),
- hjälp till småföretag som skapats av personal som tidigare varit anställd i försvarsindustrin, genom utveckling av nya företag och sökande efter utländska partner,
- fortsatt stöd till regionala informationscenter för privata lantbrukare, som efter privatiseringen driver sina egna företag direkt,
- bistånd till förvaltningen i Moldova genom ett inlett genomförande av partnerskaps- och samarbetsavtalet,
- sponsring av det regionala miljöcentrets arbete,
- hjälp till myndigheterna i Moldova att utveckla konceptet Moldovas organisation för främjandet av export; om denna förvaltas väl kommer den att bli ett avgörande verktyg för Moldovas handelspolitik,
- fortsatt samarbete för reformen inom den högre utbildningen genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan Moldova och EU trädde i kraft den 1 juli 1998. Genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet inbegriper verksamhet inom en lång rad områden, och samarbetsrådet godkände vid sitt första möte ett gemensamt arbetsprogram för 1998-1999 och utsåg de områden som skall prioriteras.

I det vägledande Tacis-programmet för Moldova 1996-99, vilket godkändes av Tacis ledningskommitté i september 1996, prioriterades produktion, förädling och distribution av livsmedel, utveckling av den privata sektorn samt utveckling av mänskliga resurser.

Produktion, förädling och distribution av livsmedel: Moldova är fortfarande i huvudsak ett jordbruksland och jordbrukssektorn har stor betydelse för den nationella ekonomin. Det finns goda möjligheter för att jordbruket skall kunna återhämta sig. En jordbruksreform är på gång, men produktionen fortsätter att gå ned. Tacis har trätt in för att bistå vid reformen så att framstegen med omstruktureringen av denna stöttepelare i ekonomin skall kunna medföra en allmän ekonomisk tillväxt. De mål som sattes upp i det vägledande programmet 1996-99, nämligen att förmågan att lägga upp politiken i detta område skulle förbättras och möjligheterna till lån på landsbygden utvecklas, var de viktigaste punkterna i åtgärdsprogrammet 1996-97. På senare tid har Tacis åtgärder fokuserats på att förbättra lantbrukarnas produktionskapacitet, med en tonvikt på utvecklingen av samhällen på landsbygden. Detta innebär utvidgning, införande av informationstjänster samt främjande av utvecklingen av små privatägda jordbruksföretag.

Utvecklingen av den privata sektorn: Tacis mål är att omstrukturera större företag, uppmuntra tillväxten av små och medelstora företag och främja export och investering. Detta är särskilt viktigt med tanke på att den ekonomiska krisen i Ryssland som är Moldovas största handelspartner drabbar ekonomin hårt. Den privata sektorn är avgörande när det gäller att trygga den ekonomiska tillväxten, integrera Moldova i världsekonomin och höja befolkningens levnadsstandard. I projekten kommer man att försöka hjälpa relevanta offentliga enheter och regeringsorgan samt privata företag att klara av de ekonomiska svårigheterna.

Utveckling av mänskliga resurser: Här satsas det på en reform av det sociala skyddssystemet och stöd för utvecklingen av den offentliga förvaltningen. Utveckling av mänskliga resurser kommer att fortsätta att vara ett mycket viktigt område för Moldovas övergång till en modern marknadsekonomi och den svåra ekonomiska situationen kommer att ytterligare anstränga den offentliga förvaltningen och den sociala sektorn.

Genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet kommer att lägga ytterligare bördor på förvaltningen. Förvaltningen i Moldova behöver rådgivning för att nå framsteg i många av samarbetsområdena, inklusive de som omfattas av partnerskaps- och samarbetsavtalet. Även om några områden redan särskilt omfattas av Tacis-projekt (exempelvis utbildning, tullväsende, miljö och gränsöverskridande program) eller av andra program (exempelvis vetenskap), behövdes ett skräddarsytt projekt för genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet för att kunna erbjuda särskild rådgivning och utbildning i enlighet med de stora behov som finns inom olika områden. Tacis stödjer den offentliga förvaltningen genom att ge utbildning och praktiska råd till lagstiftare i frågor som har anknytning till genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Moldova (från 1998-1999) ingick bland annat följande projekt:

Inom produktion, förädling och distribution av livsmedel:

- Det största projektet syftade till att skapa en upplyst, välutbildad grupp med privata lantbrukare. Detta skulle omfatta reformer, omstrukturering och effektivisering av lantbruksutbildningen och forskningen och på så sätt skulle resurserna kunna utnyttjas effektivare, modern teknik och moderna kursplaner kunna införas och samarbetet mellan utbildningsinstitutionerna förbättras.

- Ett annat projekt föreslogs för att stödja ett nätverk av rådgivningscenter för jordbruk som skapats av jordbruksministeriet för att erbjuda kontinuerlig rådgivning till lantbrukare. Dessa utvidgningstjänster kommer att bidra till ökad produktivitet och förbättrad effekt på lantbruken och därmed stärka privata lantbruk och landsbygdssamhällen.
- Ett mindre projekt föreslogs för att underlätta anskaffningen av jordbruksmaskiner genom att hjälpa de få företag som finns att förbättra sina tjänster till lantbrukare samt att öka antalet nya aktörer på marknaden.

Medan de båda första projekten sedermera har slagits ihop till ett enda projekt diskuteras det tredje projektet fortfarande.

I utvecklingen av den privata sektorn syftar projekten till att motverka konsekvenserna av krisen i Ryssland, i synnerhet genom att exporten inom jordbruks-, industri- och tjänstesektorn gynnas och att transportförbindelserna förbättras.

- Det största projektet är att, genom nära samarbete mellan regeringen och de privata sektorerna, stödja införandet av den moldoviska organisationen för främjandet av export, en icke-statlig, ideell organisation.
- I ett annat projekt stöds det oberoende centret för konkurrenskraft och produktivitet, vilket bygger på tidigare projekt för omstrukturering av företag. Detta sker genom att privatiserade eller omstrukturerade företag och nystartade företag får hjälp. Centret utrustas så att det kan erbjuda företag särskild experthjälp som kvalitetssystem och kvalitetskontroll och förvaltningstekniker, så att de kan öka konkurrenskraften på internationell nivå.
- Man ger även stöd för att omstrukturera det omfattande men underanvända järnvägssystemet i Moldova. I projektet får transportministeriet hjälp med att analysera den framtida betydelsen av allmän eller privat järnvägstransport i hela Moldovas transportsystem och att lägga upp omstrukturerings- och privatiseringsplaner.
- Ett särskilt högprioriterat projekt är utformat för att rusta upp den krigsskadade bron över floden Dniestr i närheten av Gura Bicului, efter begäran från transportministeriet. Sedan 1992 års strider mellan Moldova och Transdnjestria har bristen på flodövergångar hindrat den ekonomiska utvecklingen och försämrat levnadsförhållandena. Att öppna broarna igen har också en klart politisk betydelse.

Målet inom området för utveckling av de mänskliga resurserna är dels hälsoreformen, dels den regionala förvaltningen, tillsammans med bistånd vid genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet.

- Ett projekt fokuseras på att förstärka den regionala offentliga förvaltningen genom arbete med statskansliet, samtidigt som Moldovas regering håller på att genomföra en reform där antalet regioner kommer att minska drastiskt medan deras funktioner kommer att stärkas. Här får Tacis möjligheten att ge hjälp med att fastställa den regionala förvaltningens roll och funktion och se till att personalen är välutbildad och effektiv.
- Tacis bistår vid genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet, särskilt genom rådgivning och utbildning av personalen.

- Moldovas hälsoministerium får hjälp med att omforma hälsopolitiken, med ledarskapsutbildning och utbyggnadskapacitet på regional nivå samt en ekonomisk förstudie av en obligatorisk sjukförsäkring.

Programmet 1998-1999 fick ett anslag på 19,5 miljoner euro, som fördelades enligt följande (i miljoner euro):

Produktion, förädling och distribution av livsmedel	4,1
Omstrukturering och utveckling av företag	3,6
Utveckling av mänskliga resurser	4,5
Transport	2,0
Program för små projekt	4,8
Reserver	0,5
Totalt	19,5

MONGOLIET

Mongoliet är kanske den mest isolerade av De nya oberoende staterna, där det ligger inkilat mellan två enorma grannar, Ryssland och Kina. Landet står inför många svårigheter när det gäller att ta plats i den globala ekonomin, även om det gick med i WTO för några år sedan, vilket inget av de stora grannländerna har gjort än. Tacis åtgärder i Mongoliet har fokuserats på strukturreformer för att stödja utvecklingen av marknadsekonomi, men även för att modernisera den infrastruktur som behövs för att se till att det finns tillräckligt med energikällor för både företag och privatpersoner. Transportförbindelser in i och ut från Mongoliet medför särskilda svårigheter och därför har Tacis också uppmuntrat Mongoliet att söka finna vägar att utveckla förbindelsen till yttre marknader.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Bland de många projekt som Tacis ledde under året gjorde man bl.a. följande:

- Gav råd om utvecklingen av turismen.
- Stöttade starten av små och medelstora företag.
- Hjälpte till att återintegrera f.d. fångar och förbättrade gatubarnens situation genom Intereuropeiska länkprogrammet till icke-statliga organisationer (LIEN).
- Förbättrade kvaliteten på produktionen av grödor.
- Förbättrade undervisningen inom historia, medicin och lärarutbildningen via Tempus.
- Uppmuntrade den yngre generationen att införa och utveckla demokratiska förfaranden genom Demokratiprogrammet.

I det vägledande programmet för Mongoliet för perioden 1996-1999, vilket godkändes av Tacis ledningskommitté i september 1996, prioriterades strukturell och institutionell reform, företagsutveckling och finansiell utveckling samt utveckling av infrastrukturen.

Strukturell och institutionell reform: Tacis bistånd stöttar regeringens reformprogram, vilket inriktas på att minska storleken på själva regeringen, förbättra förvaltningen och underlätta utvidgningen av den privata sektorn. Reformen av den offentliga förvaltningen fortsätter och åtgärder för att öka kapaciteten är på gång. Utbildningssektorn i Mongoliet håller också på att förändras. Den utvecklades inom ramen för en centralt planerad ekonomi och på grundval av fullt finansiellt stöd. Denna modell har visat sig vara ohållbar inom ramen för ett ansträngt budgetklimat och är inte avpassad för ett marknadsorienterat ekonomiskt system. Nuvarande budget räcker inte för att driva utbildningssystemet enligt samma linje som före övergången. Regeringen genomför ett program för att rationalisera utbildningssektorn, minska personalen och göra om kursplanerna på grundval av internationellt godtagbara normer och begrepp. Hälsosektorn stöds nästan helt av den offentliga sektorn och även den har en ansträngd budget. Sjukhus och kliniker har inte tillräckligt med resurser för att behålla sin utrustning och ge adekvat service och mediciner. Detta har resulterat i en nedgång i flera av hälsoindikatorerna i Mongoliet under de senaste fyra åren. För att vända denna trend försöker regeringen att koncentrera resurserna på primärvård och omforma den hälsovård som erbjuds.

Omstrukturering och utveckling av företag: Den rättsliga miljön utgör fortfarande ett hinder för utvecklingen av företag. Tillgången till kredit och investering, särskilt i de olika regionerna utgör dessutom fortfarande ett stort problem. Den mongoliska regeringens fortsatta åtagande i reformprocessen välkomnas och kommer att snabba på undanröjningen av kvarstående hinder. Tacis åtgärder under tidigare budgetperioder har satsats på rådgivning inom policyfrågor för att främja företag och företagande, införandet av en mongolisk utvecklingsbyrå (inklusive ett rådgivningscenter för jordbruksförädling) och förbättring och förstärkning av små och medelstora företags tillgång till utländsk investering och marknadsinformation.

Utveckling av infrastrukturen: Mongoliets övergång till marknadsekonomi kräver en förbättrad infrastruktur, olika slags transitsystem, möjligheter till gränsövergång och ett adekvat internt och internationellt nätverk. Transport av oljeprodukter högprioriteras av regeringen för att ge bättre, kostnadseffektiva, och tillförlitligare energikällor. Hittills har oljan till stor del importerats från ryska raffinaderier. Importen skedde tidigare i huvudsak via byteshandel (mest i utbyte mot koppar och molybdenkoncentrat) inom ramen för femårsplaner, men inköpen har i allt högre grad tvingats göras med hårdvaluta. Sedan 1992 har byteshandel inte längre tillämpats. Mongoliet försöker nu att diversifiera leveranskällorna genom Kina, både av strategiska skäl och för att introducera en konkurrensfaktor i upphandlingsförhandlingarna.

Åtgärdsprogram

I det senaste åtgärdsprogrammet för Mongoliet (från 1998-1999) ingick bland annat följande projekt:

- Underlätta omstruktureringen av den offentliga förvaltningssektorn. Tacis kommer att stärka institutet för förvaltning och ledarskapsutveckling (IAMD) – den enda utbildningsinstitutionen för förvaltning. Eftersom regeringen vill utbilda mer än 2 600 arbetstagare, förbättrar Tacis kapaciteten hos IAMD.
- Hjälpa Mongoliets nationaluniversitet att anpassa sig till de stramare budgetar och striktare utbildningar som marknadsekonomin medför. Universitetet kommer att förlora halva sitt garanterade bidrag från offentliga medel så förändringar inom driftssystemet och administrationen måste genomföras snabbt och brådskande. En reform av den ekonomiska utbildningen krävs också för att utbilda kommande generationer studenter i marknadsekonomiskt baserade handlingsprogram.

- Förbättra den ekonomiska förvaltningen av hälsosektorn genom att förstärka kompetensen hos personal från regionerna så att decentraliseringen fungerar och använda de begränsade finansiella resurserna på bästa sätt.
- Utvidga utvecklingen av små och medelstora företag i Mongoliet. Detta kommer att ytterligare stärka stödet till institutioner som ger utbildning och rådgivning för små och medelstora företag. Ett distansutbildningsprogram för regionerna i Mongoliet kommer också att utvecklas och införandet av en investerings- och kreditfond för små och mycket små företag kommer att stödjas. Man lägger särskild tonvikt vid åtgärder som involverar kvinnliga företagare och unga företagare.
- Förbättra produktionen av grödor. I detta projekt ges dels råd i policyutveckling till regeringen, dels utbildning och driftsstöd till jordbruksföretag. Nyckelpersoner bland personalen inom jordbruks- och industriministeriet och lokala befattningshavare kommer att få praktiska råd om produktion av grödor, olika livsmedels säkerhet, livsmedelstillgång och programmen om jordreformer, förvaltning av den odlingsbara marken och utvecklingen av en marknad för lanbruk kommer att ses över. Den tekniska kompetensen inom agronomi och företagande hos jordbrukare och lantbruksföretagare kommer att förbättras. Detta sker dels genom ett demonstrationsprojekt där man visar hur man leder, producerar och marknadsför jordbruksprodukter, dels genom att stimulera och utbilda handelsmän i företagsutveckling och moderna affärsbanker.
- Söka nya transportförbindelser till Kina. Tacis kommer att göra en förstudie och en undersökning av investeringsutsikterna för ny verksamhet (inklusive en oljetransportanläggning) vid järnvägsstationen i Zamyn Uud, på den sydöstra gränsen, vilken är den viktigaste stationen för handelsutbyte med Kina via järnväg. Tacis uppdaterar för närvarande en studie från Världsbanken från 1993 med hänsyn till nyligen upptäckta oljefält i Mongoliet och möjligheterna till export.
- Mindre projekt inom SPP inbegriper att bygga upp en klinik för att förebygga och behandla ögonsjukdomar, att ge hjälp i utvecklingen av kurser i tillämpad ekonomi, juridik, tillämpad naturvetenskap och teknik samt lärarutbildning, att skydda kvinnor och barn, att ge medborgarrättsutbildning och att upprätta professionell standard inom journalistik, att ge rättsligt stöd för konsumenter, att förbättra statistiska uppgifters kvalitet, spridning och jämförbarhet med internationell standard samt att förbättra gränskontrollen och informationen om import, export, handel och smuggling.

Programmet 1998-1999 fick ett anslag på 11 miljoner euro, som fördelades enligt följande (i miljoner euro):

Strukturella och institutionella reformer:	2,8
Omstrukturering och utveckling av företag	3,1
	1,6
Utvecklingen av infrastrukturer	3,0
Program för små projekt	0,5
Reserver	11,0
Totalt	

Ryska federationen

Tacis är det största tekniska biståndsprogrammet i Ryssland. Sedan 1991 uppgår dess totala kumulerade åtaganden till nästan 2 000 miljoner euro. I Ryssland, som är ojämförligt störst av De nya oberoende staterna, är Tacis verksamhet inriktad på en rad olika sektorer, med den ständiga målsättningen att främja och stödja utvecklingen av marknadsekonomin och en stabil demokrati. Finanskrisen 1998 krävde betydande insatser från Tacis 1999, och bank- och finanssektorn har som en följd därav fått särskilt stöd. Ryssland är det enda Tacislandet som för närvarande gränsar till EU, och 1999 stödde Tacis inom ramen för det gränsöverskridande programmet återställandet av de båda gränsövergångarna mellan Ryssland och Finland. Då de öppnas år 2000, kommer de att underlätta transit i detta område och medföra tätare förbindelser mellan EU och Ryssland.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Tacis genomförde en lång rad projekt i Ryssland under året. Vad beträffar omstruktureringen av företag och utvecklingen av den privata sektorn, har Tacis varit engagerat i utarbetandet av affärsplaner, ekonomiska förstudier och marknadsanalyser för ryska företag. Tacis utbildade ryska affärsmän i marknadsföring och organiserade utbytesprogram med företag inom Europeiska unionen. Man hjälpte till med att upprätta informationscentra för små och medelstora företag och uppmuntrade kontakter mellan de ryska företagen och EU. Tacis tillhandahöll också nödvändig kunskap för att underlätta den kemiska industrins övergång till att utveckla och framställa nya produkter för civilt bruk, och stödde inrättandet och omstruktureringen av affärsbanker och andra banker med specialinriktning.

Beträffande reformeringen av den offentliga förvaltningen, de sociala förmånerna och utbildningen, bistod Tacisprojekt de ministerier som har huvudansvaret för utarbetandet av ett förbättrat system vad beträffar socialt skydd och hälsovård. Man anordnade även utbildning för stats- och regeringstjänstemän. Tacis har dessutom utvecklat regionala program för omskolning av arbetslösa, och genom Tempus-programmet har man främjat samarbetet mellan universiteten i Ryssland och i andra länder. Genom ett pågående Tacisprojekt omskolas avskedade arméofficerare till civila yrken.

Inom jordbrukssektorn koncentrerade Tacis sig på omstrukturering av lantbruket och inriktade sig särskilt på att upprätta en lämplig organisation för omstruktureringen, genom att föreslå nya strategier och erbjuda juridisk rådgivning inom områden som försäljning och köp av mark, utbildning inom jordbruksområdet och kvalitetskontroll av livsmedel. Dessutom har Tacis gjort det lättare att få tillgång till finansiering genom pilotprojekt för lånetransaktioner i vissa utvalda regioner och rådgivning om lämpliga strategier. För att hjälpa lantbrukarna att förbättra deras ekonomiska situation har Tacis utarbetat nätverk för uppköpare och grossister i syfte att säkerställa tillräcklig tillgång på jordbruksprodukter, samt stödja verksamheten för rådgivning och utvidgning till privata lantbrukare.

Arbetet inom energisektorn hade som syfte att tillhandahålla information om energibesparande åtgärder, liksom att stödja pilotprojekt där man tillämpar teorierna om energibesparing. Tacis samarbetade med beslutande organ i städerna för att bedöma hur uppvärmningen sker, och hjälpte till att introducera ett modernt, databaserat, automatiskt fakturerings- och betalningssystem för energiprodukterna.

Tacis stödde omorganisationen av administrationen inom energisektorn på nationell nivå, vilket även omfattade utarbetning av vissa lagar och förordningar som är nödvändiga för att stimulera utländska investeringar inom industrin. Man har medverkat vid moderniseringen av

oljaffineriernas värmeaggregat och bidragit med kunskande vid prospektering och produktion inom gassektorn. Genom Tacisprojekten har man bidragit med kunskande och utbildning vid moderniseringen av anläggningar för energiproduktion. Dessutom har man också förbättrat effektiviteten vid framställning och leverans av energi genom att införa automatisk kontroll av framställning, överföring och distribution. Tacis har slutligen arbetat för att utveckla överföring av teknik i syfte att få till stånd en modernisering av redan befintliga och nya planerade kraftverk.

På områdena för kärnsäkerhet och miljövård stöder Tacis utvecklingen av starka och oberoende myndigheter som förmår reglera kärnkraftsindustrin. Man analyserar även vissa reaktortyper för att identifiera svagheter, och planerar lösningar på kort eller medellång sikt för de berörda reaktorerna. Ett tidigt varningssystem är under utveckling, och man ser över säkerheten vilket innefattar en bedömning av hur konstruktionerna skulle klara en jordbävning. Tacis tillhandahåller även viktig säkerhetsutrustning och ser över driftsrutiner, administration och kvalitetssäkring. Man samarbetar med konstruktörerna för att identifiera potentiella svagheter i kärnkraftverkens konstruktion och finna lösningar på kort och medellång sikt för de berörda reaktorerna. Tacis utvecklar också nationella miljöprogram och regionala samarbetsprojekt på miljöområdet (Svarta Havet, etc.).

Vad gäller telekommunikationer, har Tacis tillhandahållit experter som skall arbeta vid kommunikationsministeriet och undersöka marknadens behov, se över telefonnätet och utveckla standarden. Tacis tillhandahåller även kunskande vid modernisering av kabelnät och telekommunikationssatelliter, bistår vid administrationen av telefonoperatörer och ger råd vid införandet av effektiva system för prissättning och kontroll.

På kommunikationsområdet inriktades Tacis stöd på att utveckla effektivare transportförbindelser med EU i syfte att underlätta handeln. Ett projekt som återställt floden Volga för sjöfart innebär att hjärtat av Rysslands industriområde nu är tillgängligt för flod- och havsfarkoster från såväl Svarta Havet som Baltikum. Ett annat projekt för att främja handeln stödde användandet av den transsibiriska järnvägen för transport av containrar från Mellanöstern till EU. Detta innebär att transittiden halveras jämfört med den traditionella sjövägen. Genom ett program för att förbättra kunskaperna i engelska (det språk som används inom flygtrafiken) hos cirka 400 flygledare, bidrar Tacis till att öka flygsäkerheten för rutten genom Ryssland från EU-länderna till Japan (den kortaste flygrutten till Fjärran Östern går över Sibirien).

Bristen på kapacitet för fraktbefordran är en stor nackdel. Långväga transporter per järnväg eller fartyg fungerar relativt tillfredsställande, medan kapaciteten för lokala godsleveranser är bristfällig. Två mindre Tacisprojekt inriktar sig på detta behov, ett för utbildning av mycket små, ännu ej etablerade expeditiönsfirmor, och ett annat för utveckling av privata lastbilsföretag. Slutligen fullföljde Tacis 1999 planeringen av transportsystemet i nordvästra Ryssland. Detta område är lika stort som EU och sträcker sig från St Petersburg till Komihalvön. Området, vars befolkning uppgår till endast 20 miljoner, kommer att dra nytta av de nya ekonomiska möjligheterna, särskilt handeln med de angränsande nordiska länderna.

Genom programmen för små projekt, inklusive programmet för policyrådgivning, har Tacis till uppgift att

- råda regeringen, parlamentet och andra organ som drar upp riktlinjerna för politiken
- stödja demokratiska projekt (fri press, rättvis behandling av minoriteter, skydd av de mänskliga rättigheterna och fria val)

- ge stöd till icke-statliga organisationer och till lokala och regionala myndigheter för småskaliga projekt
- ge stöd till företagande genom programmet för produktivitetsinitiativ, programmet för chefsutbildning, Europeiska nätverket för service till högre befattningshavare (ESSN) och samarbete mellan handelskamrarna
- stödja små och medelstora företag med förberedelser och begränsad finansiering för bildandet av samriskföretag
- stödja harmonisering inom områden som tullar, statistik, standardisering, certifiering och metrologi, samt skydd av immateriell och industriell egendom
- stödja teknisk assistans i mindre skala genom Bistroprogrammet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Vid toppmötet mellan EU-länderna och Ryssland i februari enades man om att ansträngningarna för att främja samarbetet genom partnerskaps- och samarbetsavtalet och Tacisprogrammet för tekniskt samarbete under den närmaste tiden skall inriktas på stöd för att stabilisera den ekonomiska situationen i Ryssland och underlättandet av investeringar inom den produktiva sektorn av den ryska ekonomin. Detta kan uppnås genom omstruktureringar av företag, en förstärkning av affärsbankernas roll och stöd till skatte-, revisions- och bokföringssystemen. Beträffande problemet med använt kärnbränsle och kärnavfall i nordvästra Ryssland, enades man om att öka ansträngningarna för att lösa detta allvarliga miljöproblem, och att underlätta det pågående tekniska samarbetet inom en gemensam internationell satsning i området, där även Tacis kärnsäkerhetsprogram ingår.

Vid mötet med samarbetsrådet för EG och Ryssland i Bryssel i maj välkomnades den styrka som de ökade förbindelserna skapat, i synnerhet under det senaste halvåret, genom ett intensivt arbete framför allt vid toppmötena inom samarbetskommittén och dess nio underkommittéer, och under det dagliga arbetet på båda sidor. Man gick igenom det gemensamma arbetsprogrammet inom ramen för partnerskaps- och samarbetsavtalet och tillfogade fyra nya punkter rörande jordbruk, företagsetablering, finansiella tjänster och utbytesverksamhet på utbildningsområdet.

Europeiska rådet antog i Köln i juni en gemensam strategi för Ryssland, som är den första i sitt slag under Amsterdamfördraget, för att intensifiera samordning, sammanhållning och komplementaritet hos alla aspekter av EU:s och EU:s medlemsstaters politik gentemot Ryssland.

I det vägledande programmet för Ryssland för perioden 1996–1999, som undertecknades i augusti 1996, prioriterades utveckling av mänskliga resurser, socialt skydd, företagsstöd, transport och telekommunikation, energi, miljövard, livsmedel samt jordbruk.

Utveckling av mänskliga resurser: Tacis tillhandahåller ledarskaps- och expertkunskaper för nyckelpersoner på det ekonomiska området, vilket främjar den regionala och lokala administrativa kapaciteten under den rådande djupa socioekonomiska krisen. Man erbjuder även ekonomisk rådgivning till beslutsfattarna. Utbildning och praktik är av avgörande betydelse för att anpassa arbetskraften till marknadens skiftande behov i kritiska lägen, som kännetecknas av stigande arbetslöshet och ett ökat socialt tryck. Tempus-programmet stöder reformer inom den högre utbildningen genom utveckling av kursplanerna, förbättrad ledning av universiteten, utbytesverksamhet och regionalt samarbete. Sektorn bidrar även till att reformera den offentliga

förvaltningen och befästa rättssäkerheten. Den offentliga förvaltningen har tagit de första stegen mot oberoende och effektivitet, men mycket återstår fortfarande att göra, i synnerhet på regional nivå. Uppgifterna inom statsförvaltningen måste omdefinieras, och en aktiv personalpolitik måste utvecklas. På grund av detta är det mycket viktigt att Tacis fortsätter att stödja såväl utbildningen som den offentliga förvaltningen.

Socialt skydd: Sedan reformerna påbörjades har socialförsäkringssystemet ställts inför ett allt större behov av socialhjälp, på grund av att arbetslösheten ökat och tjänster som tidigare tillhandahölls av statliga företag skurits ned. Denna situation, som redan tidigare var vanskelig på grund av minskade resurser på federal, regional och kommunal nivå, förvärrades ytterligare genom den ekonomiska krisen 1998, som fick en djupgående effekt på de sociala förhållandena och realinkomsternas storlek. Effekterna blev särskilt svåra för de mest utsatta grupperna (arbetslösa, äldre och handikappade). Man har försökt lägga grunden till en ny struktur för institutioner och lagstiftning, tillhandahålla ett sammanhållet, effektivt handlingsprogram och tillämpa det, decentralisera socialtjänsten till regional och kommunal nivå, samt intensifiera engagemanget från icke-statliga (frivilliga eller privata) organisationer. Hittills har Tacis hjälpt till med att skapa nya utbetalningssystem inom socialtjänsten och bistått med kunskap vid utvecklingen av strategiska riktlinjer och avfattandet av lagar i frågor som bidragsberättigade bostäder, socialförsäkring för utsatta grupper, anställningstrygghet, pensioner och konsumentskydd. I vissa utvalda regioner har Tacis stött sociala reformer och hanteringen av sociala förmåner och tillhandahållit utbildning för arbetslösa. Man har medverkat vid utvecklingen av icke-statliga organisationer inom den sociala sektorn, förbättringen av arbetsvillkoren och socialt partnerskap, och förstärkt och förbättrat det kommunala styret i ett begränsat antal städer som domineras av en enda industri.

Man betonar nu vikten av handlingsprogram för förebyggande hälsovård, hanteringen av försäkringssystemen och förbättringar av sjukvårdsorganisationen. Rysslands sjukvårdssektor står inför ett ökande tryck på grund av förlusten av sjukvårdsinrättningar, som i sin tur orsakats av de statliga företagens sönderfall. Eftersom sjukvårdsorganisationen fortfarande bygger på att man vid sjukdom söker sig till sjukhusens specialister, finns det en stor risk för total överbelastning. För att minska belastningen på sjukvårdssystemet är det just nu mest angeläget att uppmuntra en hälsosammare livsstil, och att få människor att inse sambandet mellan hälsa och livsstil. Samtidigt måste hela sjukvårdsorganisationen förbättras och reformeras, för att sjukvårdssektorn skall kunna utvecklas och tillfredsställa landets skiftande behov och förhållanden.

Företagsstöd: Företagsstöd är ett viktigt område för reformprocessen och omvandlingen till marknadsekonomi. En varaktig ekonomisk tillväxt och social stabilitet kräver radikala förbättringar i företagsklimat och regelverk, en modernisering av företagen och nya investeringar. I synnerhet skatte- och revisionssystemen måste förbättras. En tidig privatisering måste trots det följas av omstruktureringar av företagen för att locka till sig investeringar för modernisering. Behovet av skraddarsydd rådgivningsverksamhet till företagen har ökat till följd av den ekonomiska krisen. Banksystemets och kapitalmarknadens kollaps har visat deras sårbarhet och brist på trovärdighet, vilket accentuerar behovet av ett effektivt regelverk och kontrollmekanismer, liksom nya förvaltningsrutiner för att bedöma riskerna med ekonomiska transaktioner. Tacis stöd till små och medelstora företag har en avgörande betydelse för att det ekonomiska systemet åter skall fungera. Nätverket med centra för företagsstöd som finansieras av Tacis har stor betydelse för att tillgodose behovet av utbildning och rådgivning till privatiserade företag i Rysslands mest betydande ekonomiska områden. Tacis koncentrerar nu sina ansträngningar på omstrukturering och utveckling av medelstora och stora företag, genom att ge konkreta råd, förbättra det institutionella klimatet och regelverken och ge fortsatt stöd till de små och medelstora företagen.

Transport: Moderniseringen av transportnätet bidrar till den ekonomiska utvecklingen och ökar konkurrenskraften hos ryska produkter såväl på hemmamarknaden som utomlands, genom att reducera transportkostnaderna i detta väldiga land. EU har i egenskap av Rysslands viktigaste handelspartner och närmaste granne ett klart intresse av ett effektivt ryskt transportsystem för att utveckla handelsmöjligheterna. Även om de statliga organens komplicerade beskaffenhet hittills har försvårat genomförandet av en enhetlig transportpolitik, omfattar privatiseringen nu större delen av transportsektorn (med undantag av järnvägarna), och konkurrensen har inneburit lägre priser och bättre service. Avsaknaden av ett regelverk begränsar emellertid möjligheterna till investeringar och moderniseringar, vilket resulterar i att infrastrukturer och vagnparker snabbt åldras. Andra svårigheter har sitt ursprung i försenade reformer och omorganiseringar inom järnvägssektorn, överkapacitet och avsaknad av multimodal integration vid flodtransporter, och en låg service- och standardnivå vid landsvägstransporter. Ett regelverk som främjar handeln mellan EU och Ryssland har hög prioritet hos Tacis, genom rådgivning i policyfrågor och införande av harmoniserade standarder. Tacis stöder även den ryska vägtransportindustrin och reformerna inom järnvägssektorn. Man betonar nu även vikten av att utvidga det transeuropeiska nätet korridor II genom Nizhny Novgorodområdet, att utveckla rättsliga ramar för landsvägs- och järnvägstransporter, sjösäkerhet i hamnstäderna och utbildning i intermodal verksamhet.

Telekommunikationer: Tillgången på sändarnät är otillräcklig och nivån på telekommunikationstjänsterna är fortfarande otillfredsställande, i synnerhet utanför städerna. Lagar och regler samt normer och standarder måste anpassas till vad som gäller inom Europeiska unionen. Modernisering och kvalitetsförbättring kommer att kräva stora investeringar, och Tacis har därför satsat på införandet av internationella standardiseringssystem, ytterligare liberalisering av sektorn och utveckling av effektiva informationstjänster.

Energi: Energisektorn är av utomordentligt stor betydelse för ekonomin. Exporten av olja och gas är fortfarande den största enskilda sektorn som gör vinster i hårdvaluta, och utgör det största bidraget till överskottet i Rysslands handelsbalans och regeringens skatteintäkter. Sektorn sysselsätter ett stort antal människor, varför en omstrukturering får betydande sociala konsekvenser. Gasmonopolet är fortfarande till stora delar oreformerat, medan däremot privatiseringen och omstruktureringen av oljesektorn fortskrider, även om vissa protektionistiska förfaringssätt kvarstår. Sektorn har emellertid en begränsad kapacitet att investera i moderniseringar. Inom elsektorn fortsätter den federala och regionala politik som syftar till att skydda befolkningen från effekterna av strukturomvandlingarna genom förvanskade priser, obetalda räkningar och bidrag, vilket är till förfång för energiföretagens verksamhet. Tacis prioriterar nu att utöka konkurrensen inom energisektorn och reducera konsumenternas kostnader för värme och el, utveckla lagarna och reglerna, uppmuntra energibesparingar och förbättra förutsättningarna för ledning och ekonomisk stabilitet för företag inom energisektorn.

Miljövård: Förekomsten av luftföroreningar är fortfarande mycket stor, och gamla föroreningar har inte åtgärdats. Avsaknaden av investeringar har begränsat underhållet och moderniseringen av industrin, och kontrollmekanismerna har försvagats på grund av brist på kapital. Luft- och vattenföroreningar påverkar befolkningens hälsa och medellivslängd negativt och kräver effektiv övervakning. Avfallshanteringen är fortfarande undermålig, med bristfällig lagstiftning, låg medvetenhet, begränsad återvinning och få säkra anläggningar för hanteringen. Intressekonflikter och ansvarsområden som delvis sammanfaller gör det fortfarande svårt att kontrollera att reglerna åtföljs. Det går trögt att genomföra nya system, och effektiva åtgärder för att komma till rätta med problemen förlamas på grund av budgetrestriktioner. I det vägledande programmet 1996–99 finns miljöfrågorna för första gången med som ett separat samarbetsområde, vilket innebär att man såväl kan vidta fristående åtgärder som integrera miljöfrågorna i andra handlingsprogram. Tacis har alltså

bistått med rådgivning i policyfrågor för att främja en stabil utveckling, utbildning i miljövard, säkerhetsnormer och förebyggande av och beredskap för olyckor inom industrin, kontroll av miljöförstöring (huvudsakligen inom oljesektorn), åtgärder mot vådlig avfallshantering, vattenhantering i floden Volga, kontroll av skogsbränder, samt övervakning av omvandlingen av anläggningar för framställning av kemiska vapen.

Livsmedel och jordbruk: Omstruktureringen har inneburit små framsteg, och de ineffektiva, storskaliga jordbruken är fortfarande i majoritet. I förening med de ännu bristfälliga distributionskanalerna blir landet mer sårbart för de dåliga skördarna under senare år, och det är nödvändigt att importera stora kvantiteter livsmedel. Reformtakten och den hastighet med vilken ny lagstiftning införs (i synnerhet beträffande ägande av mark och bristande betalningsförmåga hos lantbrukare) måste höjas radikalt, och man måste underlätta finansieringsmöjligheterna för lantbrukare och familjer med medelstora jordbruk. Tacis har för avsikt att stödja reformprocessen i de mest progressiva regionerna och sprida resultatet till andra områden. Man har bistått med handlingsplaner och juridisk rådgivning för omstrukturering, bistånd till jordbruk, speciellt vad gäller spannmål och djurhållning, och utveckling av nätverk för uppköpare och grossister.

Åtgärdsprogram

I Tacis senaste åtgärdsprogram för Ryssland (1999) tas den ekonomiska krisen i augusti 1998 med i beräkningen, liksom dess socioekonomiska konsekvenser. Man prioriterar stöd till de åtgärder regeringen vidtar för att övervinna den rådande krisen och begränsa dess följder för ekonomin och befolkningen. Det övergripande programmets mål är därför att stödja och fördjupa de socioekonomiska och demokratiska reformprocesserna i Ryssland under denna kris.

Man koncentrerar sig på utveckling av mänskliga resurser och socialt skydd, liksom på stöd till företag. Andra prioriterade områden under innevarande års åtgärdsprogram är även transport och telekommunikationer, energi, miljövard, livsmedelsproduktion, produktberedning och distribution. Inom varje projekt uppmärksammas särskilt rättssäkerheten, som kommer att behandlas mera ingående i framtida Tacisprogram.

Följande projekt ingick:

- Programmet för chefsutbildning II, till följd av förre presidenten Jeltsins initiativ till en omfattande utveckling av ledningskompetensen i Ryssland. Inom programmet, som bygger på det första projektet i 1998 års åtgärdsprogram, kommer man att utbilda cirka 400 unga ryska företagsledare. Efter ett seminarium om EU och den europeiska ekonomin, kommer de utvalda företagsledarna att få praktisera på värdföretag inom EU under en till tre månader.
- Ryskt-europeiskt centrum för ekonomisk politik (RECEP) erhåller fortfarande bistånd från Tacis med inriktning på kortsiktig ekonomisk rådgivning till de tjänstemän som ansvarar för policyformulering. Projektet ökar de lokala möjligheterna till ekonomisk och social politisk analys. Det stärker RECEP:s ställning liksom dess roll i genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet.
- Partnerskapet inom hälsovårds- och socialvårdssektorn koncentrerades på att underlätta för behövande familjer att komma i åtnjutande av sjuk- och socialvård genom att de allmänna, privata och frivilliga sektorerna knöts samman.

- Ett projekt inom den sociala sektorn, inom ramen för den speciella budgeten för Östersjöområdet 1999, för att sprida och utveckla resultatet av tidigare Tacisprojekt inom hälso- och sjukvårdssektorn i nordvästra Ryssland.
- Rådgivning till finansministeriet beträffande upprättandet av en kunskapsbank för det nyligen inrättade ministeriet för beskattning och skattedebitering, samt dess regionala avdelningar. Genom denna kunskapsbank ger specialister i europeisk beskattningsadministration inom EU råd angående lämpliga riktlinjer och teknik beträffande regler för beskattning och administration av skattesystemet, med åtföljande utbildning.
- Harmonisering av vägstandarden mellan Ryssland och EU beträffande utformning, konstruktion, underhåll och material. Detta gynnar handeln genom utvecklingen av vägtransportindustrin och de paneuropeiska transportkorridorerna.
- Stöd för bildandet av en federal sammanslutning för elkraft och energiförsörjning i parti (FOREM) för att främja konkurrensen.
- Övervakning av miljön för att stärka det existerande statliga systemet, förbättra insamling, behandling och spridning av relevanta data, och hjälpa Ryssland att uppfylla sina internationella förpliktelser.
- Administration av lantbruksföretag för kött- och mjölkprodukter samt vegetabiliska produkter i södra Ural med tillgång till annan finansiering än genom banker och kvalitetsrelaterad prissättning som bygger på ett projekt i Chelyabinsk.
- Rådgivningsverksamhet för privata lantbrukare i sydvästra Ryssland och nedre Volga-området, som bygger på ett Tacisprojekt i Rostov Oblast.

1999 års program beviljades ett anslag som uppgick till 92,5 miljoner euro, fördelade på följande sätt (i miljoner euro):

Socialt skydd och utveckling av mänskliga resurser	20,0
Företagsstöd	17,5
Transport och telekommunikationer	6,5
Energi	4,0
Miljövård	8,0
Produktion, förädling och distribution av livsmedel	6,5
Bistroprogrammet	5,0
Tekniska kontor	1,5
Program för små projekt	22,5
Reserver	1,0
Totalt	92,5

Ytterligare 3,5 miljoner euro har särskilt tilldelats EU:s och EBRD:s gemensamma verksamhet i Ryssland genom filialen i Bangkok, för krisförebyggande projekt inom finanssektorn.

På initiativ av Europaparlamentet har en särskild handlingsplan till förmån för Östersjöområdet upprättats. Denna syftar till att främja samarbetet dels på regional och lokal nivå, dels inom de icke-statliga organisationerna i området. I nordvästra Ryssland har man under 1999 stött tre projekt med en summa som uppgår till cirka 5 miljoner euro, nämligen en utbyggnad av hamnen i Kaliningrad, administration av landsvägstransporter i Archangelsk och frågor angående hälsovården i nordvästra Ryssland. Även övriga länder i Östersjöområdet, som inte är medlemmar av EU (Polen, Lettland, Litauen och Estland) drar nytta av denna särskilda handlingsplan. Avsikten är att samordna den med andra EU-program som pågår i området, och som omfattar de prioriteringar som anges i initiativet till en nordlig dimension.

År 1999 upprättade EU ett program för att förbättra livsmedelsförsörjningen i Ryssland (rådets förordning (EG) nr 2802/98), till ett beräknat värde av 470 miljoner euro. Detta motsvarar 1,85 miljoner ton jordbruksprodukter, av vilka 41 % utgörs av spannmål. Livsmedlen var avsedda för de hårdast drabbade områdena. En del av matvarorna delades ut gratis till de mest behövande bland befolkningen, men den största delen såldes till rådande marknadspriser i stödområdena. Inkomsterna från livsmedelsförsäljningen öronmärktes för utbetalning av pensioner och vissa bestämda sociala ändamål genom ett särskilt bankkonto. I slutet av 1999 hade 97 % av jordbruksprodukterna anskaffats och 88 % hade levererats till sin bestämmelseort. Genomförandet av detta program för livsmedelsförsörjning har noggrant övervakats och utvärderats av kommissionen.

TADZJIKISTAN

På grund av att det råder inbördeskrig i landet och säkerheten inte kan garanteras, är Tacisprogrammet, liksom andra icke-humanitära insatser (livsmedelssäkerhet och särskilt ekonomiskt bistånd) inställda i Tadzjikistan sedan december 1997. Det bör framhållas att denna åtgärd vidtagits av säkerhetsskäl, och att det inte är en politisk sanktion.

I slutet av 1998 gratulerade EU Tadzjikistan till vad som tycktes vara ett genombrott i fredsprocessen, och landet öronmärktes för exceptionellt stöd i början av 1999 i EU:s stödpaket till de andra nya oberoende staterna, som drabbats av den ekonomiska krisen i Ryssland 1998 – med ett återuppbyggnadsprogram för landet och ytterligare humanitär hjälp. Säkerheten i landet fortsatte att förbättras under det första halvåret 1999. I juli föreslog därför Europeiska kommissionen särskilt ekonomiskt bistånd ”i syfte att stödja de kraftfulla anpassnings- och reformprogram som Tadzjikistan genomför för att bemästra den utbredda fattigdomen och förstärka den pågående fredsprocessen i landet”. Detta förslag skulle höja lånetaket med 75 miljoner euro och bidragsgränsen med 35 miljoner euro.

I november gjorde EU ett uttalande där man uttryckte sin oro över ”de odemokratiska händelserna och procedurerna i samband med presidentvalet i Tadzjikistan” och tillade, att man inte kunde ”upptäcka några framsteg i den demokratiska utvecklingen i Tadzjikistan, då det civila samhällets grundläggande regler inte respekteras och man till och med bryter mot dem”. EU kopplar uttryckligen den framtida utvecklingen av avtalsförbindelser med Tadzjikistan till framsteg i fredsprocessen. Man sade att ”endast en normalisering av samhället gör det möjligt för Tadzjikistan att genomföra internationella åtaganden”.

Med tanke på de pågående oroligheterna i landet genomfördes inte Tacisprogrammet. I början av år 2000 samtyckte rådet principiellt till det särskilda ekonomiska biståndet, under förutsättning att det förknippades med stränga villkor för framgångar i fredsprocessen och det politiska systemet.

EU:s åtgärder i Tadzjikistan under 1999 har till största delen utgjorts av humanitärt bistånd genom ECHO (cirka 16 miljoner euro) och återuppbyggnadsprojekt (cirka 7 miljoner euro i 1998 och 1999 års budgetar) genom UNOPS och Aga Khans stiftelse. Genom det särskilda biståndet till följd av den ryska finanskrisen tilldelades Tadzjikistan 2,83 miljoner euro.

TURKMENISTAN

Genom sina energiresurser har Turkmenistan stort utrymme för ytterligare, imponerande utveckling. Landet har dock orsakat allt större oro inom EU över utvecklingen mot demokrati och respekten för mänskliga rättigheter och de europeiska institutionerna har därför omvärderat sina planer på samarbete. Landet släpar efter de flesta andra av de nya oberoende staterna när det gäller ratificeringen av sitt partnerskaps- och samarbetsavtal med EU, och när interimsavtalet undertecknades i Bryssel under året, tog EU tillfället i akt att uttrycka sin oro över landets politiska riktning.

Några av Tacis-bidragen under 1999

De projekt som Tacis genomförde under året innefattade bland annat:

- Utveckling av lantbrukares försäljning av kött och mjölk till förädlare, genom information till lantbrukarna om kvalitetskrav.
- Stöd till utbildning inom banksektorn.
- Hjälp till förberedelse av en skattereform.
- fortsatt samarbete vad gäller reformer inom högre utbildning genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

EU och Turkmenistan undertecknade interimsavtalet om handel och handelsrelaterade åtgärder i Bryssel i november. Detta är en uppföljning av undertecknandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet i maj 1998, och det gör det möjligt att snabbare genomföra handels- och handelsrelaterade åtgärder inom detta avtal, till dess att ratificeringsförfarandena har slutförts. Interimsavtalet täcker de allmänna principerna, aktuella utbetalningar, konkurrens, skydd av immateriella rättigheter samt ett protokoll om ömsesidigt bistånd mellan förvaltningsmyndigheter i tullfrågor. Den ställföreträdande premiärministern i Turkmenistan underströk att hans land ger förbindelserna med EU hög prioritet och påpekade att det finns potential för att ytterligare utveckla det bilaterala samarbetet – bland annat via Tacis.

I det vägledande programmet för Turkmenistan, vilket i november 1996 godkändes av Taciskommittén, prioriterades organisations- och institutionsreformer, jordbruk och jordbruksindustri samt utveckling av infrastrukturen.

Strukturella och institutionella reformer: Det stora temat för Tacis är reformen och nyorienteringen av strukturer och institutioner med sikte på att införa marknadsekonomi.

Privatiseringsprocessen har gått långsamt i Turkmenistan, i huvudsak för att undvika en del av de misstag som gjordes bland annat i tidigare Sovjetrepubliker. Några viktigare resultat har emellertid uppnåtts. Departementet för statlig egendom och privatisering inom ekonomi- och finansministeriet, med ansvar för privatiseringen, har dock begränsad tillgång till personal, expertis och resurser för att täcka problemen med massprivatisering och för att privatisera de större statliga företagen. Privatiseringsprocessen innebär att staten inte längre har kontroll över produktionen eller tillgång till det mervärde som skapas, vilket minskar dess förmåga att finansiera sina återstående förpliktelser. På så sätt skapas ett motstånd från de statliga institutionerna att påskynda privatiseringsprocessen. Omstruktureringen av banksystemet och utbildning av bankpersonal måste äga rum innan kreditinstituten kan börja leda utländska investeringar, och även inhemska besparingar, in i företag.

Jordbruket och jordbruksindustrin: Jordbrukssektorn i Turkmenistan sysselsätter ca 40 % av arbetskraften men svarar bara för 19 % av landets BNP, vilket innebär en sänkning från 40 % sedan 1991. Sektorn är fortfarande ett stort orosmoment för regeringen, inte bara för att så många människor är sysselsatta inom den, utan också för att regeringen vill kunna garantera en minimigrad av nationell livsmedelssäkerhet. Turkmenistan är en stor bomullsproducent och även om man nyligen utvidgade sin spannmålsproduktion, importerar landet fortfarande mycket livsmedel. Under 1995 omvandlades alla statliga och kollektiva jordbruk genom en presidentförordning till jordbruksföreningar, men de drivs fortfarande som tidigare med ledningspersonal som har utsetts av staten. Fram till 1995 hade 3 200 självständiga jordbruk om i genomsnitt 25 hektar bildats på ny mark och det fanns ansökningar från ytterligare 5 000. Produktiviteten inom boskapssektorn är låg, till stor del beroende på att djuren får för lite näring. Livsmedelsförädlingens kapacitet utnyttjas till mindre än 50 procent, eftersom råvaruleverantörerna inte lyckas leva upp till erbjudna priser.

Utveckling av infrastrukturen: Turkmenistan är väl försett med olje- och gastillgångar, men är starkt beroende av utländska investeringar för att kunna bearbeta dessa. Många kontrakt har tecknats med internationella investerare. Det ger en avsevärd fördel för landets hela ekonomi eftersom det välstånd som då skapas ger stöd för ytterligare ekonomisk utveckling. Det är dock nödvändigt för Turkmenistan att på rätt sätt kunna skydda sina intressen i förhållande till utländska investerare. De turkmenska myndigheterna behöver utveckla sin förmåga att övervaka och kontrollera flödet av olja och gas, och att förhandla med utländska partners från ett läge där de har full information och all nödvändig kunskap.

Åtgärdsprogram

I Tacis senaste åtgärdsprogram för Turkmenistan (1998-99) ingick följande projekt:

- Stöd åt utveckling av små och medelstora företag. Detta bygger på tidigare Tacisarbete med att upprätta en byrå för små och medelstora företag i Ashkhabad, vilken nu är ett erkänt expertcentrum i Turkmenistan. De nya projekten kommer särskilt att syfta till att nå ut till små och medelstora företag och enskilda företagare i regionerna.
- Modernisering av boskaps- och foderproduktionen, genom bistånd till de nya jordbruksföreningarna, stöd för att utveckla producentkooperativ, till kreditjänster på landsbygden och genom att utveckla förbindelser mellan producenter, förädlare och distributörer.
- Stöd åt regeringens planer att utveckla bomullssektorn, genom att utföra analyser och utvärdering av alla aspekter av produktionssystemet, samt rådgivning åt regeringen vid utarbetandet av en handlingsplan för sektorn.

- Rådgivning och experthjälp om att främja utländska investerare och skydda olje- och gasindustrin. I det här projektet fortsätter det arbete som inleddes enligt 1996-97 års åtgärdsprogram och stöd kommer att ges när Turkmentneft och Turkmengas skall omorganiseras till nationella olje- och gasföretag.
- Optimering av elektricitetsanvändningen vid utvecklingen av den turkmenska mineralindustrin, vilket också innebär utvärdering av elektricitetspotentialen för aluminium, andra mineral och för mineralutvinning framför allt i regionen Kara-Bogaz-Gol.

I 1998–99 års program beviljades ett bidrag på 8,5 miljoner euro, som fördelades på följande sätt (i miljoner euro):

Strukturella och institutionella reformer	1,0
Jordbruk och jordbruksindustri	3,0
Utveckling av infrastruktur	2,5
Program för små projekt	1,8
Reserver	0,2
Totalt	8,5

UKRAINA

Ukrainas betydelse för EU fortsätter att öka, dels på grund av att den förestående utvidgningen innebär att detta stora land kommer att gränsa till fyra av EU:s kommande medlemsstater, dels på grund av dess läge i förhållande till EU och så många andra nya oberoende stater. Med utgångspunkt från avtalet om partnerskap och samarbete mellan EU och Ukraina som trädde i kraft i mars 1998 antog EU vid Europeiska rådet i Helsingfors i mars 1999 en gemensam strategi om Ukraina (endast det andra av dessa nya EU-instrument som skall införas). EU är den största biståndsgivaren i Ukraina och Tacis-programmet är EU:s huvudsakliga verktyg för att få fram stöd till Ukraina när man skall ta itu med de många problem som hänger samman med en svår övergång.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Under året har man inom Tacis genomfört ett stort antal projekt i Ukraina och fortsatt att ge regeringen råd via det ukrainsk-europeiska centret för policyfrågor och juridisk rådgivning (UEPLAC) – inklusive råd vad gäller genomförandet av avtalet om partnerskap och samarbete, hjälp med att omorganisera förvaltningen inom de viktigaste ministerierna för att göra riktlinjerna mer samstämmiga och hjälp med att förbättra standarderna för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. På andra områden har Tacis-stödet skapat ett modernt system för att sköta underhållet av motorvägar och broar genom att erbjuda stöd, som avgörs från fall till fall, till privatiseringsprojekt, ge råd om omstruktureringen av läkemedelsindustrin och stödja utvecklingen av konkursförfaranden.

Ytterligare Tacis-projekt i Ukraina som inriktades på att uppmuntra lokal utveckling och turism i Karpaterne och Krim har erbjudit ekonomisk rådgivning om privatisering inom sektorn för kraftproduktion, utformat bestämmelser för underhåll av kraftteknik och bidragit till att utforma ett system för energibesparing. Andra områden som Tacis-stödet har omfattat är bl.a. att

- ge råd till före detta statligt ägda företag i de center för hjälp efter privatiseringen som Tacis har hjälpt till att skapa,
- utbilda affärsbanker i bokföring och journalister i ekonomisk information,
- reformera mekanismerna för socialt bistånd,
- stödja utvecklingen av jordbrukskooperativ.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Det andra mötet i samarbetsrådet mellan Europeiska unionen och Ukraina ägde rum i Bryssel i april 1999. Vid mötet fastslogs att partnerskaps- och samarbetsavtalet utgjorde en solid grund för utvecklingen av ett starkt politiskt och ekonomiskt samarbete mellan EU och Ukraina. Vid mötet noterades också det ansenliga tekniska bistånd som EU bidragit med, i synnerhet när det gäller reformen av energisektorn i Ukraina.

Under toppmötet mellan EU och Ukraina i Kiev i juli noterades att det strategiska samarbete som förenar Europeiska unionen och Ukraina återspeglar EU:s och Ukrainas ambitioner till närmare förbindelser vad gäller handel, investeringar, politisk dialog samt tekniskt och övrigt samarbete. Vid toppmötet konstaterades även att Ukraina får värdefullt stöd, i form av makroekonomiskt stöd från Tacis-programmet och bilaterala program, som hjälper landet i dess övergångs- och reformprocess. Man konstaterade vidare att EU som Ukrainas främsta samarbetspartner inom området för tekniskt samarbete kommer att fortsätta att bistå med betydande hjälp inom Tacis-programmet. EU har intensifierat sina ansträngningar för att stärka det ekonomiska systemet i Ukraina genom att hjälpa Ukrainas nationalbank att stärka sina tillsynsmöjligheter och underbygga en god affärssed hos affärsbankerna i Ukraina. Under hösten kommer man att gå in i en ny fas av projektet inom det ukrainsk-europeiska centret för policyfrågor och juridisk rådgivning (UEPLAC). UEPLAC spelar en viktig roll när det gäller att underlätta genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet och anpassningen av Ukrainas lagstiftning till den som gäller inom EU. Den privata sektorns engagemang är avgörande för att övergångsprocessen skall lyckas i Ukraina. Dessutom välkomnades vid toppmötet undertecknandet av paraplyavtalet om Inogate dagen före mötet.

I det vägledande programmet för Ukraina för perioden 1996–1999, som undertecknades i september 1996, prioriterades institutionella reformer och social utveckling, ekonomiska reformer och utveckling av den privata sektorn samt energi och miljö.

Institutionella reformer och social utveckling: Ukraina står fortfarande inför den avgörande uppgiften att anpassa lagstiftningen till de krav som ställs i en demokratisk och marknadsbaserad ekonomi, vilket kräver en ständig tillförsel av specialistkunskaper inom allt från offentligrättslig lagstiftning till makroekonomi. Den offentliga förvaltningen är också av akut behov av reformer för att kunna genomföra de åtgärder som leder till ökad välfärd i landet. Man måste göra ytterligare framsteg vad gäller utbildningsreformer. Tempus-programmet har konsekvent bidragit till ansträngningarna för att reformera systemet för högre utbildning genom att utveckla läroplaner, förbättra universitetsledningen, utbyte och regionalt samarbete. Tacis har i tidigare åtgärdsprogram bidragit med omfattande stöd för att skapa fungerande lagar och förordningar inom viktiga politikområden.

Ekonomiska reformer och utveckling av den privata sektorn: Huvudfrågor inom detta område är att överföra ekonomisk verksamhet från den offentliga till den privata sektorn, att fortsätta

omstruktureringen och utvecklingen av privata företag, i synnerhet inom ekonomins nyckelsektorer, bank- och finanssektorerna som fortfarande är outvecklade och i stort sett inte kan utnyttjas av de flesta företag samt att få upp förvaltningssystemen för redovisning och finansiell kontroll till godtagbar internationell standard. Det sistnämnda är viktigt för att minska riskerna att Ukraina drabbas av samma problem som Sydostasien och Ryssland har råkat ut för vad gäller banker som beviljar ohållbara lån. Det är också av avgörande betydelse om Ukraina skall kunna locka till sig ingående internationella investeringar i framtiden. Privatiseringen av jordbruket har kommit olika långt i Ukraina och det finns ett verkligt behov av att ge råd och att uppmuntra de jordbruk som nu är i privat ägo. Inom ramen för Tacis har man redan samlat erfarenhet i ett centrum för stöd till privata jordbruk i Lviv-området. Hittills har de flesta insatser vad gäller råd om ekonomisk förvaltning till företag haft en tendens att riktas mot små och medelstora företag. Stora företag står dock fortfarande för den största delen av ekonomin, i synnerhet på exportmarknaden.

Energi och miljö: Energifrågor står utan tvekan högt upp på dagordningen i diskussionerna om Ukrainas framtid, eftersom importen av energi är den största orsaken till Ukrainas utrikeshandelsunderskott. Dessutom ligger energianvändningen bara på hälften av EU:s nivå för energieffektivitet. Avgörande investeringar måste göras om de inhemska olje- och kolresurserna skall kunna moderniseras, vilket i sin tur förutsätter omstruktureringar. I ett nytt projekt för energibesparing kom man fram till att småskaliga kraftvärmeverk hade potential att åstadkomma betydande energibesparingar, i synnerhet (men naturligtvis inte enbart) inom livsmedelsindustrin.

Rörledningsnätets skick och underhåll är av vikt både för Ukraina och andra delar av regionen. Vidare har det inte gjorts någon ordentlig teknisk granskning av skicket på rörledningsnätet sedan självständigheten. Inom kolsektorn syftar Tacis till att se till att omstruktureringen inte bara blir en fråga om att stänga kolgruvor och att omskola övertaliga gruvarbetare. Tacis-projekten syftar istället till att erbjuda praktisk företagsrådgivning och teknisk rådgivning till gruvor som klarar sig på egen hand inom området så att de kan förbättra produktiviteten, säkerheten och vinstmarginalerna och förbli självständiga i en värld av förändring.

Ur miljösynpunkt är Ukraina fortfarande starkt förorenat och luftföroreningarna i städerna tillhör ett av de största problemen. Den rättsliga grunden för miljöskydd och upprätthållandet av lagarna är dock fortfarande svaga.

Åtgärdsprogram

Tacis senaste åtgärdsprogram för Ukraina (från 1999) bestod av 15 projekt, som omfattade följande:

Institutionella reformer och social utveckling:

- Genomföra partnerskaps- och samarbetsavtalet.
- Gå in i den andra fasen av omskolningsprojektet för officerare, vilken inriktas mer på att utveckla framgångsrika center.
- Integrera människor som tidigare deporterats till Krim, göra det möjligt för människor att förbättra sin ekonomiska situation genom att utveckla och utbilda små och medelstora företag, i samarbete med den autonoma republiken Krim's ministerråd.
- Stödja inrättandet av ett juridiskt utbildningscenter för att förbättra kvaliteten på de juridiska besluten och göra dem mer enhetliga. Stödmottagare kommer att vara Högsta domstolen.

- Inleda nästa steg av projektet inom det ukrainsk-europeiska centret för policyfrågor och juridisk rådgivning (UEPLAC), vilket innebär ytterligare befogenheter och som kommer göra det möjligt för centret att ge råd i dessa frågor på ännu fler områden, särskilt med inriktning på partnerskaps- och samarbetsavtalet. Förutom att erbjuda ett ständigt forum för rådgivning i Kiev kommer det också att bidra med avsevärda resurser vad gäller rådgivning i policy och rättsliga frågor på kortare sikt i en rad frågor som har att göra med partnerskaps- och samarbetsavtalet.
- Inleda ett utbildningsprojekt för att öka medvetenheten om partnerskaps- och samarbetsprojekten, som riktar sig till tjänstemän i mellanställning inom de områden som direkt påverkas av partnerskaps- och samarbetsavtalet. Projektet skall delas in i fem till sex yrkesgrupper enligt handboken för partnerskaps- och samarbetsavtal och inriktas på hur detta avtal kommer att påverka deras arbete i praktiken.

Ekonomiska reformer och utveckling av den privata sektorn:

- Stärka tillsynsmöjligheterna för Ukrainas nationalbank i de kringliggande områdena – en viktig faktor för att nationalbanken skall kunna övervaka de större affärsbankerna.
- Hjälpa till att omstrukturera de stora affärsbankerna, vilket är en del av ett större initiativ från Internationella valutafonden (IMF) på detta mycket viktiga område. Stödmottagare kommer att vara Ukrainas nationalbank och banksektorn.
- Inleda den andra fasen av stöd till ett center för hjälp efter privatisering i Odessa.
- Utöka nätet av byråer för stöd till utveckling av företag, vilka spelar en viktig roll vad gäller rådgivning och kontakter för dem som startar upp små och medelstora företag. Stödmottagare kommer att vara byråerna för stöd till utveckling av företag och de som använder sig av dem. Projekten kommer att utöka byråernas geografiska räckvidd och förbättra kontakten mellan dem.
- Hjälpa jordbruk som inte ingår i den offentliga sektorn genom att skapa tre center för privatisering i regioner som visat sig villiga att samarbeta i processen.
- Ge åtta stora företag råd om ekonomisk förvaltning och förse dem med modern bokförings-, marknadsförings- och driftsteknik för den privata sektorn för att förbättra deras konkurrenskraft.

Energi och miljö:

- Visa fördelarna med kostnadseffektiva kraftvärmeverk i liten skala inom livsmedelsindustrin och annan livsmedelsrelaterad industri, inte bara till förmån för den statliga kommittén för livsmedelsindustrin, utan även för att visa vilka energibesparingar som kan göras för potentiella investerare inom alla industrier.
- Genomföra en teknisk granskning av rörledningsnätet för olja på uppdrag av den statliga kommittén och statligt ägda förvaltningsbolag för olja och gas, med början på de norra sträckningarna av nätet, från Mozyr till den slovakiska gränsen, och därefter de södra, från ryska gränsen till Odessa.
- Komma till rätta med utsläpp som påverkar människors hälsa i den tungt industrialiserade Donetsk-regionen, med stöd för återuppbyggnad av vattentillgångarna och spillvattensystemen. Tacis står för den miljömässiga delen av projektet, bl.a. övervakning, utbildning, planering och allmänhetens medvetenhet.

- Inleda den andra fasen av partnerskapet mellan EU och Ukrainas center för omstrukturering av kolindustrin i Donbass-regionen, där det finns ett verkligt behov av teknisk och ekonomisk rådgivning samt företagsrådgivning.

Åtgärdsprogrammet för 1999 omfattar ett antal projekt, i vilka det finns nära operativa förbindelser med andra biståndsgivare – inklusive bankprojekten, omstruktureringen av stora banker och förstärkningen av tillsynsmöjligheterna för Ukrainas nationalbank, vilket är en följd av Internationella valutafondens initiativ. Tacis miljöprojekt i Donetsk kommer att tillföra miljöskydd till ett avgörande projekt som leds av Världsbanken.

Bistro-inrättningen, som är tänkt att finansiera småskaliga verksamheter på upp till 100 000 euro, sköts av Europeiska kommissionens delegation i Kiev och kompletterar Tacis genom att reagera snabbt och flexibelt när lokala uppgifter uppdragar lovande småskaliga projekt.

I 1999 års program beviljades ett bidrag på 46 miljoner euro, som fördelades på följande sätt (i miljoner euro):

Utveckling av mänskliga resurser	12,0
Omstrukturering och utveckling av företag	15,5
	8,2
Energi och miljö	1,8
Bistro	7,4
Program för små projekt	1,1
Reserv	46,0
Totalt	

UZBEKISTAN

Uzbekistan har drabbats mindre av sjunkande industriproduktion de senare åren jämfört med de andra nya oberoende staterna tack vare sina rika naturtillgångar, bl.a. guld och andra metaller. Regeringen har dock verkat för att öka produktionen av färdiga varor istället för att exportera råmaterial. Uzbekistan har även tillräckligt med energiresurser (fossila bränslen) för att vara helt självförsörjande. Uzbekistan har därför haft lättare att hävda sig på den globala marknaden än de övriga nya oberoende staterna. De övergripande målen för Tacis-stödet har varit att stödja övergången till marknadsekonomi och samtidigt höja levnadsstandarden och livskvaliteten. Stödet är tänkt att komplettera regeringens reformprogram, vilket syftar till att stabilisera ekonomin, hålla en stabil utveckling på medellång sikt och samtidigt skydda svaga grupper i samhället.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Genom Tacis-projekten som genomförts i Uzbekistan under året har man bl.a. hjälpt till att reformera utbildningsministerierna, drivit uzbekistanska fonden för åtgärder efter privatisering, hjälpt Akademien för statlig och social uppbyggnad med utbildning och personalutveckling av statstjänstemän, hjälpt byrån för utländska investeringar, kontrollerat om företag är berättigade till fonden för åtgärder efter privatiseringen, och hjälpt den nationella bankföreningen att utveckla sin politiska roll.

Inom jordbrukssektorn har man inom Tacis infört registrering av jordbruksmark, genomfört utbildning och praktik för anställda inom jordbruket, hjälpt till att förbättra bevattningen av jordbruk och därmed minskat påfrestningarna på Aralsjön samt hjälpt till att omstrukturera marken och jordbruket i området vid Syr-Darja. Andra Tacis-projekt har omfattat

- stöd för ett center i marknadsföringsteknik,
- stöd för förbättringar inom telekommunikationssektorn,
- hjälp att stärka den statliga kommittén för naturskydd och att främja miljövänlig produktionsteknik inom jordbruket,
- hjälp att skapa en informations- och kompetensenhet inom det nationella gasbolaget Uzbekneftegas för att hjälpa företaget i sin utvärdering av projekt,
- fortsatt samarbete vad gäller reformer inom högre utbildning genom Tempus-programmet.

Tacis ur ett politiskt perspektiv

Samarbetsrådet för EU-Uzbekistan höll sitt första möte i Bryssel i september och uttryckte där sin tillförsikt när det gällde att genomförandet av partnerskaps- och samarbetsavtalet skulle komma att säkerställa konsekvens mellan de olika aspekterna av förbindelserna mellan EU och Uzbekistan, som t.ex. den politiska dialogen om utrikespolitiska frågor av gemensamt intresse, demokrati och mänskliga rättigheter, samarbete mot narkotikahandel, handelsförbindelser och ekonomiskt samarbete, bistånd, såsom det från Tacis, samt regionalt samarbete. Samarbetet under 1999/2000 borde inriktas på åtgärder för att underlätta handel och investeringar; identifiering av metoder för att utveckla regionalt samarbete i Centralasien, i synnerhet genom Traceca (Transport Corridor Europe Caucasus Asia) och Inogate (Interstate oil and gas transport to Europe); utarbetande av ett samarbetsprogram för ytterligare hjälp i demokratiseringsprocessen samt nära samarbete i bekämpningen av narkotikahandeln.

I det vägledande programmet för Uzbekistan för perioden 1996–99, som fastställdes av medlemsstaterna i september 1996, prioriterades strukturella och institutionella reformer, jordbruk och jordbruksindustri samt utveckling av infrastruktur.

Strukturella och institutionella reformer: Hittills har privatiseringsprocessen i Uzbekistan varit inriktad på små och medelstora företag, genom tilldelning av aktier till förutbestämda ägare såsom arbetarkollektiv och branschorganisationer eller genom investeringsfonden för privatisering – vilket är den viktigaste programpunkten i Uzbekistans privatiseringsprogram. Företagen som skapas är ofta dåligt anpassade för Uzbekistans övergångsekonomi och ännu mindre lämpade att fungera i en öppen marknadsekonomi. Genom att banden med staten har släppts har tillgången till centrala marknadsföringstjänster och finansiella tjänster försvunnit, samtidigt som viktiga restriktioner vad gäller villkor för att få kredit och utländsk valuta fortfarande finns kvar. I vissa sektorer kvarstår fortfarande en betydande kontroll av produktionspriserna, vilket även påverkar producenternas förmåga att anpassa sig till kraven på marknaden. I många fall har ledningen i stort sett inte ändrats överhuvudtaget sedan privatiseringen.

Uzbekistans regering har insett behovet av ett fungerande system för konkurser och likvidation. I slutet av 1996 inrättade regeringen kommittén för ekonomiskt obestånd (Committee on Economic Insolvency, CEI) som gavs ett stort ansvar för frågor i samband med genomförandet av 1994 års

konkurslag. En av kommitténs främsta uppgifter har varit att granska lagar och förordningar, men någon verklig teknisk granskning av förfarandena har endast varit möjlig i ringa omfattning.

Jordbruket och jordbruksindustrin: Jordbruket sysselsätter mer än 40 % av arbetskraften och 61 % av befolkningen bor på landsbygden. Det behövs både markreformer, sysselsättning, förbättrad levnadsstandard och tekniskt bistånd till jordbrukare. Den bristfälliga marknadsinformationen innebär att möjligheterna till ökade jordbruksvinster och export är obefintliga. Dessutom har man endast i begränsad utsträckning tagit hänsyn till den inverkan som jordbruket och den jordbruksrelaterade industrin har på miljön.

Utveckling av infrastruktur: Trots sina energiresurser är Uzbekistans petrokemiska infrastruktur underutvecklad. Uzbekistan måste därför importera energi, vilket innebär att man inte kan generera tillräckliga exportvinster. Man måste bli självförsörjande och bredda marknaden för export. Tacis främjar uzbekisk teknologi som uppfyller internationella standarder och tar hänsyn till miljön.

Åtgärdsprogram

Tacis senaste åtgärdsprogram för Uzbekistan (från 1998–99) omfattade följande nya projekt och kompletteringar av befintliga projekt:

- Arbeten för att stärka den statliga förvaltningen och de offentliga tjänsterna, med hjälp av en reformstrategi med definierade mål. I denna ingår utbildning och omskolning samt att inrätta ett center för offentlig förvaltning i anslutning till Akademien för statlig och social uppbyggnad (Academy of State and Social Construction).
- Ett projekt som rör hälsosektorn och som koncentrerar sig på förebyggande åtgärder och program för hälsovård. Bland annat har man inrättat ett långsiktigt åtgärdsprogram som grundar sig på nya former och principer för finansiering och förvaltning av hälsovård där man inför avgifter för tjänster, marknadsorientering och konkurrens från privata aktörer.
- Hjälp att reformera yrkesutbildningen. För att den nya lagen om undervisning från 1997 skall kunna genomföras har man genom programmet erbjudit sig att hjälpa till att utveckla ett välfungerande system för yrkesutbildning och praktik med utgångspunkt från nationella, regionala och lokala arbetsmarknadsbehov. Projektet kommer att genomföras i nära samarbete med det pågående Tacis-projektet om stöd till att reformera utbildningsministerierna i Uzbekistan.
- Hjälp att utveckla små och medelstora företag, särskilt genom att stödja kammaren för företagare och tillverkare av varor (Chamber of Goods Producers and Entrepreneurs) och genom att ställa en politisk rådgivare till förfogande för den parlamentariska kommitté som har ansvar för ekonomiska reformer och företag.
- Stöd till privatisering genom investeringsfonderna för privatisering. Med utgångspunkt från de arbeten som gjorts enligt 1995 års åtgärdsprogram kommer projektet att avisera om åtgärder för att tillåta att andelarna i investeringsfonderna för privatisering säljs på andrahandsmarknaden, förbättra övervakningen av fonderna och fonderapporteringen samt främja deras möjlighet att utöva ledningsinflytande över de företag som ingår deras aktieportfölj.
- Hjälp till företag efter privatiseringen, genom att erbjuda vissa utvalda privatiserade företag sakkunskap från väst och genom att utveckla en mängd tjänster som kommer att fortsätta att erbjudas på kommersiell basis när Tacis-medlen upphör.

- Hjälp att omstrukturera och avveckla företag som inte är bärkraftiga, vilket omfattar ändring av lagstiftning och utveckling av metoder och förståelse för konkurser och likvidation. Detta sker i form av professionell utbildning av domare och likvidatorer och Tacis-stöd till omstruktureringar på försök vid sidan av de formella konkursförfarandena. Stödet syftar till att frigöra värden från skuldsatta företag och återställa den verksamhet som kan bevaras.
- Stöd för medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO) och för att genomföra partnerskaps- och samarbetsavtalet. Tacis-stödet kommer att rikta in sig på förhandlingarna om anslutning till WTO, utvecklingen av en allmän handelspolitik som stämmer överens med WTO:s åtaganden och på att de internationella åtaganden som följer av medlemskapet i WTO och av partnerskaps- och samarbetsavtalet införs i den nationella lagstiftningen.
- Stöd för demokrati genom att öka möjligheterna att övervaka och upprätthålla respekten för konstitutionella rättigheter samt stärka parlamentets roll i att utarbeta och stifta lagar. Detta med hänsyn till den ytterligare utvecklingen av en pluralistisk demokrati i Uzbekistan.
- Registrering av jordbruksmark i Uzbekistan. Eftersom fler privata jordbrukare skaffar sig markrättigheter måste man låta ett av Tacis befintliga och lyckade pilotprojekt omfatta fler områden i landet.
- Praktik och utbildning för jordbrukare och personal i jordbruksrelaterad verksamhet (TEFAP): Detta omfattar följande:
- Ett tidigare projekt vid det statliga jordbruksuniversitetet i Tashkent, inom vilket man utarbetar undervisningsmaterial och kursplaner samt erbjuder praktik.
- Registrering och skötsel av jordbruksmark som är tänkt att öka effektiviteten vad gäller vattenanvändning, minska mark- och vattenföroreningarna från jordbruket och jordbruksindustrin och att förbättra förvaltningen av jordbruket. Detta är en utökning av ett tidigare Tacis-projekt i anslutning till Världsbankens projekt för bomullsodling (Cotton Improvement Project) och programmet för Aralsjön.
- System för marknadsinformation och skötsel av jordbruket: ett nytt projekt för att hjälpa till att utforma ett system och en nationell respektive regional strategi samt att införa en grossistcentral på försök i Tashkent för att utveckla den privata detaljhandeln för jordbruksprodukter.
- Hjälp till energisektorn, med fokusering på att utarbeta ett nationellt program för energi som baserar sig på kommande ekonomisk utveckling samt effektiv och miljövänlig teknik. Det är tänkt som ett steg mot en ökad användning av effektiva, billiga och miljövänliga lösningar på problemen med rening av avloppsvatten i många städer i Uzbekistan.
- Hjälp att förbättra energieffektiviteten inom den petrokemiska industrin, genom hjälpa till att utveckla en strategi och genom att locka till sig privat och offentlig finansiering för att genomföra särskilda lösningar.
- Energibesparingar i form av ett pilotprojekt för värmemätningssystem vid anläggningar som tillför värme och varmvatten. Detta projekt är den naturliga fortsättningen på ett tidigare program för effektivare energianvändning gällande bostäder och syftar till att främja lokala möjligheter för tillverkning av utrustning.

- Utökat stöd till telekommunikationssektorn genom att fortsätta med ett projekt som genomfördes enligt 1996 års åtgärdsprogram. Detta kommer att erbjuda stöd direkt till kommunikationsministeriet via centralasiatiska utbildningscentret för telekommunikation (Central Asian Telecommunications Training Centre) som Tacis redan har bidragit till att starta.

I 1998–99 års program beviljades ett bidrag på 29 miljoner euro, som fördelades på följande sätt (i miljoner euro):

Utveckling av mänskliga resurser	5,5
Stöd till företag	6,8
Produktion, förädling och distribution av livsmedel	4,5
Energi	5,0
Transport och telekommunikation	1,0
Program för små projekt	5,2
Reserv	1,0
Totalt	29,0

DE KOMPLETTERANDE TACIS-PROGRAMMEN

Alla de problem som Tacis försöker att komma till rätta med kan inte lösas på nationell nivå, och därför har Tacis sådana kompletterade delar som gränsöverskridande program som omfattar flera länder och en rad resurser, ofta decentraliserade, som stöder småskaliga projekt.

Några av Tacis-bidragen under 1999

Bland de många projekt som stöddes under året kan följande nämnas. Tacis

- utvecklade transportmöjligheter via det kaspiska området till Centralasien genom Traceca-programmet,
- främjade infrastrukturen och förvaltningen för transport av energi genom Inogate-programmet,
- genomförde en studie av infrastrukturen för telekommunikationer,
- utvecklade ett gemensamt arbete för att bekämpa föroreningar i och kring floderna Prut och Bug i Ukraina, Vitryssland och Moldova,
- hjälpte till att leda nya regionala miljöcentrum i Ryssland, Georgien, Ukraina och Moldova,
- utvecklade övervakning av jordbruksmiljön,
- bidrog till säkerhetsförbättringar i fråga om skötseln av kärnkraftsanläggningar,
- hjälpte till att avlägsna handelshinder inom jordbrukssektorn,

- finansierade studier för att göra det möjligt för EBRD att finansiera viktiga investeringar.

Program som omfattar flera länder

Mellanstatliga programmet

Mellanstatliga programmet främjar verksamhet med avseende på energi, transport och miljö. Från 1992 till 1998 anslog Tacis omkring 340 miljoner euro inom ramen för det mellanstatliga programmet, huvudsakligen till transport, nätverk för energi och telekommunikation, miljö, företagsutveckling, finansiella tjänster och jordbruk. Inom ramen för 1999 års mellanstatliga åtgärdsprogram prioriterades tre områden: nätverk (energi, transport och telekommunikation), miljö samt rättsliga och inrikes frågor.

Nätverk: Nätverk för infrastruktur är i behov av modernisering och omstrukturering för att kunna utnyttja nya handelsmöjligheter och underlätta transporter av råvaror i och utanför de nya oberoende staterna. Utvecklingen av handeln förblir en viktig mellanstatlig prioritering. De flesta av de nya oberoende staterna har ännu bara en blygsam handel med EU. Råvaror utgör den största delen av deras export till tredje land, även från de mer industrialiserade länderna. En alltför långtgående centralisering av nätverken för transport och energi under Sovjettiden har medfört att dessa länder endast har begränsad tillgång till marknader på öppna och lika villkor. En förbättring av infrastrukturen behöver kompletteras av större tillnärmning av lagstiftning på grundval av internationella standarder. Inriktningen på nätverk syftar till

- att förstärka transport-, energi- och telekommunikationsförbindelser mellan De nya oberoende staterna,
- att knyta samman NOS' och EU:s nätverk för energi, transport och telekommunikation,
- att väcka nytt liv i den mellanstatliga handeln och möjliggöra en fortsatt diversifiering av handeln genom nya vägar,

Långsiktiga förbättringar av nätverk för infrastruktur och miljöskydd kräver betydande kapitalinvesteringar. Syftet med Tacis-projekten på detta område är att skapa de tekniska, institutionella och organisatoriska förutsättningar som krävs för att investeringar skall kunna göras. Detta kräver ett omfattande samarbete med viktiga internationella finansinrättningar.

De viktigaste Tacis-projekten i fråga om nätverk är Inogate (restaurering, modernisering och rationalisering av mellanstatliga pipelines för olja och gas inom NOS) och Traceca (Transport Corridor Europe Caucasus Asia).

Inogate

Inogate-programmet ger de deltagande länderna tillgång till teknisk assistans och utbildning i syfte att främja regional integrering av pipelinesystem för olja och gas och att underlätta transport av olja och gas, såväl inom regionen som till Europas exportmarknader. Inogate stöder ansträngningar för att restaurera, rationalisera och modernisera regionala gastransportsystem och distributionssystem för olja och raffinerad olja och för att utvärdera alternativa transportmöjligheter för kolväten från de kaspiska och centralasiatiska regionerna till marknaderna i Europa och i väst.

Inogate täcker fyra huvudsakliga områden i fråga om teknisk assistans: marknadsrelaterade studier, resursutvärderingar, genomförbarhetsstudier för projekt och institutionella studier. Huvudmålet för

dessas aktiviteter är att utveckla ett antal storskaliga seriösa projektförslag för att tillhandahålla grunden för investeringar i fråga om återuppbyggnad och andra projekt som kan finansieras av internationella finansinrättningar och/eller privata investerare.

Det är två uppgifter som är centrala i Inogates arbete: att föra olja och gas från Kaspiska havet till kunder i Europa och kring Svarta havet och att locka internationella investerare att satsa på modernisering, återuppbyggnad och utvidgning av nätverk för olja och gas.

Två viktiga Inogate-aktiviteter under 1999 innebar viktiga framsteg i riktning mot dessa mål. En av dessa var undertecknandet av ett paraplyavtal i Bryssel i februari. Detta skapade en enda rättslig och administrativ ram för att möjliggöra samarbete mellan alla de nya oberoende staterna och andra europeiska länder som är engagerade i transport av energi. Det skapade också en ram för modernisering och utvidgning av pipeline-nät, vilket således bör ge alla länder i regionen ekonomiska fördelar.

Den andra viktiga händelsen var Inogate-toppmötet i Kiev i juli, där omkring 50 delegationer från individuella länder och från finansinrättningar och andra internationella organisationer deltog. Bland deltagarna märktes även Rumänien och Bulgarien.

Inogate genomförde också ekonomiska förstudier för regionala återuppbyggnadsprojekt med avseende på infrastrukturen för gas och olja och för att korsa Kaspiska havet med pipelines för gas och olja i syfte att

- förebygga ytterligare förstörelse av kritiska olje- och gasresurser och återställa driftskapacitet med installation av kritisk gränsleverans och mätstationer vid nyckelställen och särskild uppmärksamhet för lagringsanläggningar som spelar en regional roll,
- hjälpa till att utvärdera kolvätets potential i deltagarländerna och upprätta system för resursstyrning som är kompatibla med internationella industristandarder för olja och gas,
- utvärdera alternativa exportvägar för olja och gas till marknaderna i västra, centrala och östra Europa.

Att utvinna olja och gas under Kaspiska havets yta eller från öknarna på dess östra stränder och sedan utveckla vägarna för att föra den till internationella marknader är en av huvudutmaningarna för Europa i början av 2000-talet, eftersom Europa – morgondagens utvidgade EU och dess grannar på Balkan – kommer att bli de främsta kunderna för dessa nya energikällor. Säkerställd försörjning och energidiversifiering är viktiga delar i EU:s energipolitik. Men syftet är inte enbart att föra olja och gas till EU-marknader, utan genom att göra detta kan man även säkerställa att energisektorn inte längre är en potentiell konfliktkälla. I stället borde den tillhandahålla medlen för att bryta ned barriärer, öppna gränser och bringa välbefinnande till en region som har lidit mycket, men som kan vinna oerhört stora fördelar på att utnyttja sin potential.

Inogates syfte godkänt

I Europeiska unionens, Armeniens, Azerbajdzjans och Georgiens gemensamma förklaring från juni 1999 sades följande: "Vi anser att säkra exportvägar för kaspisk olja och gas kommer att vara av avgörande betydelse för regionens framtida välbefinnande, för de utländska företag som investerar i exploateringen av dessa reserver och för de internationella marknaderna. Det är därför logiskt och önskvärt att bygga ett antal oljeledningar och man bör därvid hålla i minnet att besluten om de särskilda sträckor som väljs och tidpunkten för dessa beslut bör för de företag som berörs i huvudsak vara av kommersiell natur. Vi fäster även vikt vid en vitalisering av existerande oljeledningsnät."

Inogate skapar internationellt samarbete genom att låta experter sitta ned tillsammans för att utarbeta detaljerna för återuppbyggnad av transportutrustning, finansiering av pipelines eller för att skapa institutioner som skall förvalta dem. Genom att sammanföra experter av olika nationaliteter för att utveckla gemensamma aktiviteter kan sådana initiativ som Inogate och dess systerprogram Traceca gå utöver sina rent tekniska funktioner. De blir till forum där idéer kan utväxlas och där nya koncept kan sättas igång. De mänskliga kontakter som dessa program genererar är lika viktiga som de tekniska råd de producerar.

Traceca

Traceca syftar till att utveckla en transport- och handelskorridor längs en öst-västlig axel från Centralasien, över Kaspiska havet, genom Kaukasus och vidare över Svarta havet, till Europa. Programmet utvidgas för att gynna Mongoliet, Ukraina och Moldova. Det överensstämmer med EU:s globala strategi gentemot dessa länder och syftar till att stödja deras politiska och ekonomiska oberoende genom att öka deras kapacitet för att få tillgång till Europa- och världsmarknaden genom alternativa transportvägar och till att uppmuntra fortsatt regionalt samarbete mellan partnerstaterna. Hittills har Traceca finansierat 25 tekniska biståndsprojekt (till ett värde av 35 miljoner euro) och 11 investeringsprojekt för återuppbyggnad av infrastruktur (47 miljoner euro). Traceca-programmet har resulterat i närmare samarbete och dialog mellan statliga myndigheter, vilket har lett till avtal om att hålla konkurrenskraftiga transitavgifter och ansträngningar för att förenkla formaliteterna vid gränsöverfart. Avtal har också slutits om att transportera stora godsvolymer längs Traceca-korridoren med tanke på att denna väg är den kortaste och den potentiellt snabbaste och billigaste vägen från Centralasien till djuphamnar i förbindelse med världsmarknaderna. Den tekniska hjälp som tillhandahålls genom Traceca har hjälpt till att dra till sig stora investeringar från de internationella finansinrättningarna, bland andra Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (med åtaganden för viktiga projekt till ett värde på över 250 miljoner dollar) och Världsbanken (40 miljoner dollar). Tracecas resultat under 1999 omfattade följande:

- Vägfärjan Baku–Aktau återöppnades i juni. Brådslande gods från Baku till de kazakiska oljefälten, och annat fraktgods, kan nu snabbt transporteras genom hamnarna och nå bestämmelseorten med ett minimum av förseningar. Det finns långt framskridna planer på att restaurera hamnanläggningarna i Aktau för att även möjliggöra trafik med järnvägsfärjor, vilket förmodligen kommer att inledas under 2000. Återöppnandet av denna förbindelse är resultatet av ett möte mellan kommunikationsministrarna i Georgien, Azerbajdzjan och Kazakstan, liksom representanter för Traceca, i Aktau i början av juni, där ett avtal om villkoren för att driva förbindelsen träffades.
- I april närvarade Azerbajdzjans, Georgiens och Ukrainas presidenter vid invigningen av oljeterminalen i Supsa och järnvägsfärjeterminalen i Poti, Georgien, vilket markerade att Traceca-projektet för utformning och konstruktion av järnvägsfärjeanläggningar i Potis hamn hade fullbordats på ett framgångsrikt sätt.

Transport och telekommunikationer: Förutom Traceca har Tacis stött ytterligare projekt på transportområdet:

- Southern Ring Air Routes, främjande av säker och effektiv flygtrafik i den s.k. södra ringen. Detta är den andra fasen i ett projekt för att ge utvalda flygledare från regionen och inhemsk flygkonsultexpertis möjlighet att följa fortbildningskurser.
- Transeuropeiska nät (TEN). Stöd för att de västra nya oberoende staterna, delaktiga i det transeuropeiska nätet, korridorerna II och IX, och Black Sea pan-European transport area (Svarta

havets paneuropeiska transportområde, PETrA), skall kunna delta i de transeuropeiska näten, i synnerhet inom sekretariatet för Transport Network Needs Assessment (värdering av transportinfrastrukturbehoven, TINA); projektet omfattar också utbildning med avseende på transport av farligt gods.

- Standardisering och certifiering inom telekommunikation. Utvidgning av ett tidigare mellanstatligt projekt som upprättar testcentrum för att uppfylla europeiska standarder för testning och certifiering av terminalutrustning för telekommunikation i Ryssland och Ukraina.

Miljö: De nya oberoende staterna har börjat ta itu med miljöfrågor på mellanstatlig nivå med stöd från programmet. De flesta av de stora miljöproblem de står inför, i synnerhet de som har samband med luft- och vattenföroreningar, är av mellanstatlig art och kräver samarbete mellan länderna. Förbättring av miljöstandarder är viktigt, inte bara av sociala och hälsomässiga skäl, utan tillämpning av internationella miljöstandarder är även nödvändigt för att främja internationell handel. Dessutom kräver ofta internationella finansinrättningar anslutning till internationella miljöstandarder innan projekt kan finansieras. Förbättring av nätverken för energi omfattar även utvärdering av strategier för energieffektivitet – särskilt viktigt i de nya oberoende stater där föråldrad teknik och föråldrade metoder liksom olämplig prissättning är de huvudsakliga orsakerna till slöseri med energi.

Miljöproblem har kartlagts genom utvecklandet av nationella åtgärdsprogram för miljön med stöd från Tacis. Nu är det nödvändigt att i stället prioritera utvecklingen av lösningar genom att genomföra dessa program med stöd av lokalt och internationellt finansierade investeringar.

Projektet Regionala miljöcentrum härstammar från avtal som slutits på internationell nivå (i synnerhet miljöministrarnas deklaration i Sofia 1995), och har inletts i samarbete med parallella ansträngningar av andra donatorer, inklusive USA. Under 1999 gick initiativet in i den tredje fasen som innebär att centren blir oberoende, ideella organisationer som ger allmän tillgång till miljöinformation och rådgivning till centrala och lokala regeringar. Tacis stöder såväl driftskostnaderna för centren som projektverksamhet. Ett nytt centrum för att täcka Centralasien är nu under utveckling.

På miljöområdet, liksom på infrastrukturområdet, är många av de planerade projekten mycket stora, vilket innebär att de kräver budgetar som vida överstiger de medel som är tillgängliga för Tacis. Som en konsekvens av detta är en stor del av Tacis finansiering som tillhandahålls för miljöförbättrande aktiviteter utformad för att kunna samordnas med investeringsprojekt från andra donatorer eller internationella finansinrättningar. På detta sätt kan Tacis bana väg för investeringar genom att genomföra ekonomiska förstudier och pilotprojekt och därvid förebåda större projekt som är finansierade av andra källor.

Tacis genomförde ett projekt för att testa livsmedel för att möta den oro i fråga om miljö, hälsa och säkerhet som råder i Ukraina, Vitryssland och Ryssland med anledning av industriföroreningar orsakade av Tjernobylolyckan. Projektet hjälper till att skapa nationella planer för att använda bedömningar från kontrollcentrum för att testa livsmedel och analysera hälsorisker (Hazard Analysis Critical Control Point, HACCP) och pilotarbete i tre anläggningar för livsmedelstillverkning som sedan kommer att certifieras av ett organ som är erkänt av EU.

Rättsliga och inrikes frågor: Tacis har som mål att förstärka De nya oberoende staternas förmåga att hantera rättsliga och inrikes frågor effektivt genom målinriktad teknisk assistans och andra lämpliga åtgärder. Detta kommer att öka samarbetet mellan de nya oberoende staterna liksom partnerskapen mellan dem och EU, och det är ett viktigt komplement till åtgärder som syftar till att

öka handeln. Den huvudsakliga inriktningen har hittills varit på stöd till kampen mot framställning av och handel med narkotika i Kaukasus och Centralasien.

Det mellanstatliga programmet har även omfattat åtgärder för att stödja affärsvärlden. Till exempel har EU:s byrå för bankutbildning och rådgivning vid omstrukturering (EU Bureau for Bank Training and Restructuring Advice, EBTRA II) tillhandahållit utbildning och rådgivningstjänster till banksektorn under 1999 genom seminarier, workshopar och konferenser. Det syftar också till att uppdatera och sprida utbildningsmaterial som producerats under ett tidigare EBTRA-projekt och till att stärka det nätverk av finansinrättningar som utvecklats med stöd från Tacis. Det hjälper även bankföreningar att utvecklas till äkta oberoende, demokratiska och representativa institutioner och att skapa bättre professionella länkar mellan Europeiska unionens bankföreningar och föreningarna inom NOS. EBTRA II gynnar finansiella utbildningsinstitutioner och bankföreningar som redan är engagerade i Tacis.

Åtgärdsprogram

Det senaste mellanstatliga åtgärdsprogrammet fortsätter med samma huvudmålsättning som Inogate och Traceca genom att utveckla förbindelser för transport och energitransport inom De nya oberoende staterna och mellan dem och EU. Ett annat projekt på nätverksområdet har utformats för att förbättra radionavigationssystemet inom Svarta havsområdet. När det gäller miljö finns tre projekt: ett gemensamt program för flodskötsel i syfte att minska föroreningarna i floderna Severskij Donez (Ryssland/Ukraina), Tobol (Ryssland/Kazakstan), Kura (Georgien/Azerbajdzjan) och Pripjat (Vitryssland/Ukraina); stöd till fas II i de nationella åtgärdsprogrammen för miljön i var och en av De nya oberoende staterna, varvid miljöprogram kommer att genomföras; slutligen kommer ett projekt för biologisk mångfald i västra Tien Shen-regionen att utöka Kirgizistans, Kazakstans och Uzbekistans kapacitet för att hantera naturtillgångar. I fråga om rättsliga och inrikes frågor kommer Tacis att stödja åtgärder som syftar till att motverka framställning av och handel med narkotika. Dessutom kommer man att överväga att stödja projekt inom områdena migration och penningtvätt.

1999 års mellanstatliga åtgärdsprogram finansierades genom ett EU-anslag på 31 miljoner euro, vilket var fördelat på följande sätt över de olika sektorerna (i miljoner euro):

Nätverk:

Energi – Inogate	10,0
Transport och telekommunikationer – Traceca	9,0
Miljö	8,5
Rättsliga och inrikes frågor	3,5
Totalt	31,0

Kärnsäkerhet

I efterdyningarna av Tjernobylolyckan har man inom EU ägnat stor uppmärksamhet åt kärnsäkerhetsfrågan i Centraleuropa och De nya oberoende staterna. Många av reaktorerna i drift i området är av äldre konstruktion och insikten i säkerhetsfrågor och regelstrukturerna i dessa länder anses inte vara av högsta klass. Sedan starten av Tacis programplanering har avsevärda resurser – hittills nästan 700 miljoner euro – konsekvent tillägnats kärnsäkerhetsprogram i de fyra länder som har kärnkraftverk i drift (Ryssland, Ukraina, Armenien och Kazakstan). Tacis-aktiviteterna har varit

inriktade på att ta itu med två olika situationer: för det första, i de nyare anläggningar som kan uppgraderas till internationell säkerhetsstandard har stödet från Tacis syftat till att bistå i denna process. För det andra, för äldre anläggningar som är i behov av avveckling har Tacis bistått under planeringen inför avvecklingen och säkerställt att adekvat säkerhet bibehålls tills avvecklingen är fullbordad.

Det står helt klart att det handlar om enorma kostnader för sådana operationer och för att finna alternativa energikällor för de länder som är beroende av kärnkraftverk. Den finansiering som är tillgänglig genom Tacis är bara en liten del av det totala behovet. Genom att uppmuntra informationsutbyte mellan Centraleuropa och De nya oberoende staterna (genom förbindelser med Phares kärnsäkerhetsprogram) kan alla dessa länder som har reaktorer av sovjetisk konstruktion under alla omständigheter dra nytta av de åtgärder som finansieras av Tacis. Världssamfundets ansträngningar för avvecklingen av Tjernobyl, som omfattar fler länder än enbart europeiska, får också ett betydande bidrag från Tacis. Under 1999 uppgick detta till ett bidrag på 40 miljoner euro till fonden för inkapsling av Tjernobylreaktorn, förvaltd av Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), och till kompletterade finansiering av de Tacis-projekt som avser förarbetet inför avvecklingen.

Tacis kärnsäkerhetsprogram 1999 var inriktat på ett begränsat antal storskaliga åtgärder, huvudsakligen fortsatt bistånd på platsen, konstruktionssäkerhet, stöd till de ansvariga myndigheterna, hantering av förbrukat bränsle och radioaktivt avfall och stöd till genomförandet av den gemensamma avsiktsförklaringen om stängningen av Tjernobyl:

- Fortsatt stöd till avvecklingen av reaktorerna 1, 2 och 3 vid kärnkraftverket i Tjernobyl. Under Tacis budget för 1995/96 var 38,5 miljoner euro öronmärkta för återvinning och hantering av fast avfall samt avfallsanläggningar som är nödvändiga i samband med förberedelserna inför avvecklingen. 1999 års fonder var avsedda för den "temporära avfallsanläggningen" och för utvidgningen av kontraktet för EU/Ukrainian Chernobyl On-site Assistance Team (EU:s/Ukrainas grupp för hjälp på platsen vid Tjernobyl, OSAT) som övervakar de EU-finansierade projekten och samordnar dem med avvecklingsprojekt som finansieras av andra donatorer.
- Projekt som tar itu med de problem som förekommer i den nordvästra delen av Ryssland, där förbrukat kärnbränsle från ubåtar och isbrytare liksom radioaktivt avfall utgör en stor risk för den arktiska populationen och miljön. Projektet syftar till att ge Ryssland tekniskt bistånd för att landet skall kunna uppdatera sin strategi och se över genomförandet och utföra ekonomiska förstudier för restaureringen av områdena kring Gremikha- och Andrejeva-bukten.
- Försättning av hjälpen på platsen i Ryssland och Ukraina i syfte att garantera att alla aktiviteter som utförts inom ramen för tidigare program fullbordas, i synnerhet adekvat uppföljning av tidigare projekt för att införskaffa utrustning.

I jämförelse med tidigare år var programmet av begränsad storlek på grund av EU:s åtaganden med avseende på fonden för inkapsling av Tjernobylreaktorn och en önskan att inte lägga till nya projekt på områden där en eftersläpning från tidigare program förekom. Finansieringen på 23 miljoner euro för Tacis kärnsäkerhetsprogram godkändes först i december 1999.

Gränsöverskridande samarbete

Tacis gränsöverskridande samarbetsprogram (CBC, Cross-border Cooperation) finansierar gränsöverskridande åtgärder mellan De nya oberoende staterna och EU, samt mellan NOS och

länderna i Centraleuropa. Det är inriktat på åtgärder som har inflytande på båda sidor av en gräns och som stöds av partner på lokal eller regional nivå inom EU eller länderna i Centraleuropa i syfte att fungera som ett komplement till andra EU-program inom samma område, till exempel Phare och Interreg. Det ökade samarbetet över gränserna bidrar till att garantera stabilitet i området – i synnerhet där skillnaderna i levnadsstandard på ömse sidor om gränsen är extrema. Det är också viktigt att utveckla effektiva gränskontroller, och kontakter över gränserna ger också utrymme för att angripa utbredda och allvarliga miljöproblem i gränstrakter. Programmet är därför huvudsakligen inriktat på att ge stöd till gränsövergångar och till projekt för miljö och ekonomi samt små lokala projekt. Inom ramen för Tacis gränsöverskridande samarbetsprogram kan stödet utgöras av konsulttjänster, utbildning, studieresor, infrastruktur och utrustning. Där så är lämpligt kommer kartläggning av och förberedelse till verksamhet att genomföras på regional och lokal nivå. De nationella myndigheterna kommer att behålla en roll i sådan verksamhet som är av nationell betydelse, såsom gränsövergångar.

Gränsövergångar: För att eliminera orimliga förseningar krävs ett tillvägagångssätt som kombinerar trafikövervakning med tullklarering för lastbilar och privatfordon, vilket även omfattar immigrationsförfaranden, veterinärtjänster och tjänster för kontroll av livsmedel, förebyggande åtgärder och förbindelser mellan de båda sidorna av gränsen. Anbudsförfaranden för olika arbeten, övervakning och anskaffning av material har startats i enlighet med nya förfaranden som lägger mycket större ansvar på De nya oberoende staterna. Ekonomiska förstudier som innehåller detaljerade förberedelser för nya gränsövergångar är under utarbetande, till exempel för den överbelastade övergången Brest–Terespol mellan Polen och Vitryssland.

Miljö: som svar på det uppenbara behovet av gränsöverskridande samarbete för att bekämpa föroreningar och förbättra naturvården har Europaparlamentet, EU:s medlemsstater och De nya oberoende staternas regeringar själva visat politiskt intresse för miljön, och alla betonar att miljöaspekterna måste utgöra en huvuddel av Tacis gränsöverskridande samarbetsprogram.

Ekonomi: Det förekommer ofta en enorm skillnad i fråga om levnadsstandard mellan de båda sidorna av en gräns. Som ett resultat av detta är en av prioriteringarna inom ramen för Tacis gränsöverskridande samarbetsprogram att förstärka samarbetet mellan samhällen/affärspartner på ömse sidor om gränsen för att lägga grunden till en hållbar ekonomisk och social utveckling. De verktyg som skall användas går ut på att skapa samarbete och företagsutveckling mellan samhällen/affärspartner, vilket kommer att utveckla handeln och ekonomin i regionerna när detta kombineras med upprättandet av förbindelser mellan nätverk i gränsområden och en förbättrad ekologisk miljö.

Små projekt: Tacis program CBC stöder gränsöverskridande samarbete på lokal och regional myndighetsnivå i samarbete med lokala samhällen i de västra gränsregionerna inom det område som de nya oberoende staterna omfattar – ett viktigt verktyg för att förbättra gränsöverskridande relationer på gräsrotsnivå.

Åtgärdsprogram

Tacis senaste gränsöverskridande samarbetsprogram (daterat 1999) innefattar följande nya projekt:

- Gränsövergångar:
 - Ryssland – från Kaliningrad till Litauen och Polen samt mellan Ivangorod och Narva i Estland. Dessa tre gränsövergångar har alla skapats för att förbättra kommunikationerna till och från Kaliningrad med tanke på sannolikheten att Kaliningrads grannar blir

medlemmar i EU under de närmaste åren och att staden då kommer att utgöra en del av ”Via Baltica”, en av trafiklederna i det transeuropeiska nätet.

- Ukraina – färdigställande av övergången vid Jagodin.
- Moldova – fullbordande av investeringarna vid gränsövergången vid Leushen och påbörjande av arbetena vid övergången i Giurgiulesti, vid gränsen mellan Moldova, Rumänien och Ukraina.
- Miljö:
 - Minskade vattenföroreningar i floden Niemens bäcken mellan Vitryssland och Litauen, för att garantera en säker tillgång till vatten.
 - Förbättring av det gränsöverskridande naturskyddssystemet i Verkhovyna utmed Ukrainas gränser i väster, vilket syftar till att bevara den särskilda mångfalden av landskapstyper och artrikedomen i regionen.
- Mänskliga resurser:
 - Utveckling av gränsöverskridande turism i den ryska Barents-regionen, för att gynna en stabil ekonomisk och social utveckling i området.

1999 års program tilldelades ett bidrag på 20 miljoner euro, vilket fördelades enligt följande (i miljoner euro):

Gränsövergångar	12,0
Miljö	3,4
Mänskliga resurser	1,1
Program för små projekt	3,5
Totalt	20,0

Program för små projekt

Tacis har dessutom drivit program för små projekt, mekanismer som med hjälp av mellanhänder organiserar mindre projekt av liknande slag under ett paraplyprojekt. De gör det möjligt för Tacis att tillhandahålla skräddarsytt stöd bestående av punktinsatser som svar på specifika behov på lokal nivå, i syfte att komplettera stödet av typen ”top-down” från regeringar och statliga myndigheter. Klienterna är ofta icke-statliga organisationer, lokala myndigheter, organisationer eller stiftelser som ger hjälp till självhjälp. Stödet omfattar ett stort antal ämnen och tillvägagångssätt som sträcker sig från politisk rådgivning på hög nivå till utbytesprogram för lärare, från stöd till utsatta samhällsgrupper till förmedling av know-how om avfallshantering och från utveckling av den privata sektorn till forskningssamarbete. Vissa projekt drivs av Europeiska kommissionens delegationer i De nya oberoende staterna och andra av kommissionen i Bryssel. Den gemensamma nämnaren är emellertid att denna mekanism hos Tacis är tillräckligt flexibel för att kunna tillhandahålla projekt direkt på begäran med en snabbhet och precision som få internationella hjälporganisationer kan klara av. Under 1998–99 mottog programmen för små projekt bidrag på totalt 104,95 miljoner euro från anslag inom ramen för nationella program.

Två typer av stöd:

Programmet för policyrådgivning och Europeiska nätverket för service till högre befattningshavare (European Senior Service Network, ESSN) är exempel på program för små projekt där Tacis medel används till allmänna syften eller projekt och där organisationer i mottagarländerna kommer med förslag till småskaliga initiativ eller allmänna förfrågningar om medel som stöder detta syfte.

Som en kontrast till detta har sådana organ som Tacis centra för affärskommunikation och Internationella centret för vetenskap och teknik startats helt eller delvis med hjälp av Tacis medel och expertis som konkreta enheter i mottagarländerna för att göra det lättare för lokala organisationer att söka stöd. Tacis finansiella stöd kan komma att upphöra efter etableringen, men de enheter som bildats finns kvar för att stödja den lokala klientkretsen.

Aktiviteter som utförs inom ramen för program för små projekt innefattar:

* **Programmet för policyrådgivning** – som ger stöd till de centrala beslutsfattande institutionerna, ofta med kort varsel – på områden som exempelvis uppfyllande av tillträdeskraven till Världshandelsorganisationen, lagstiftning om finansiella tjänster eller framställande av oberoende uppgifter som exempelvis publikationsserien "Economic Trends", producerad i Armenien och Vitryssland.

* **Program för det civila samhället** – som exempelvis City Twinning, ett program som hjälper lokala och regionala myndigheter att förbättra sina administrativa och tekniska tjänster samt arbetsmetoderna genom att etablera förbindelser med administrativa enheter i EU:s medlemsstater. Tjänstemän från mottagarländerna tillbringar tid i en utvald "vänmyndighet" i ett medlemsland och återvänder sedan tillsammans med en tjänsteman eller expert från EU för att genomföra en gemensamt utarbetad reform eller ett omstruktureringsprojekt i hemlandet.

Lien (Intereuropeiska länkprogrammet till icke-statliga organisationer) är ett annat program för det civila samhället som drivs i samarbete med Phare, vilket syftar till att främja medborgarnas initiativkraft och att stärka icke-statliga hjälporganisationernas struktur inom den sociala sektorn i De nya oberoende staterna.

* **Utbildnings- och fortbildningsprogram** – inklusive Tempus som hjälper universitet i De nya oberoende staterna att utveckla kontakter med europeiska universitet i syfte att hjälpa till med omstrukturerings och utveckling av det högre utbildningsväsendet i mottagarländerna. Projekten föreslås av universiteten i De nya oberoende staterna i samarbete med vänuniversiteten i EU och är framför allt inriktade på ekonomi, juridik och internationella relationer, samhällsvetenskap och universitetsadministration. *Joint Vienna Institute* ger kurser i ekonomisk och finansiell förvaltning och administration och mottar stöd av Tacis.

* **Stödprogram till företag** – inklusive Programmet för produktivitetsinitiativ (Productivity Initiative Programme, nu omorganiserat som Programmet för chefsutbildning (Managers Training Programme), som bidrar till att omvandla förvaltningssystem och rutiner i företag och stöder den allmänna övergången till marknadsekonomi. Inom ramen för detta program ges företagsledare tillfälle att praktisera tio veckor på EU-företag. När de sedan fått tillfälle att tillämpa sina nya kunskaper i de egna företagen sker en uppföljning med seminarier i Bryssel. Programmet för arbetsplatsplacering (Work Attachment Programme) är en liknande mekanism som har utvecklats för mindre företag med en praktiktid på tre veckor.

Europeiska nätverket för service till högre befattningshavare (European Senior Service Network, ESSN) tillhandahåller även know-how till företag i mottagarländerna, men detta sker genom rådgivning som ges under en månads tid eller mer av pensionerade chefer från EU. Dessa personer arbetar med vissa projekt inom företaget, vilket vanligtvis består i att hjälpa företaget att genomföra en framgångsrik privatisering och omorganisation.

Programmet för samriskföretag (Joint Venture Programme) främjar produktiva investeringar i mottagarländerna genom att skapa och utveckla samriskföretag och stimulerar utvecklingen av en konkurrenskraftig privat sektor. Programmet ger stöd vid inledande sökningar och upprättande av kontakter, vid ekonomiska förstudier, fortbildning och förmedling av teknik, och till och med direkt finansiering och ekonomiskt stöd.

* **Program för myndighetsservice**, som nu integreras i Programmet för policyrådgivning, vilket även gäller inom områdena för

- tullväsendet, där man strävar efter att öka basen för naturtillgångar och att bistå i striden mot illegala aktiviteter som exempelvis bedrägeri och smuggling av narkotika och radioaktiva ämnen,
- statistik, eftersom alla länder i före detta Sovjetunionen behöver förbättra sin kapacitet i fråga om att framställa den statistik som krävs för att möjliggöra en ekonomisk och social analys i en fungerande marknadsekonomi,
- skydd av immateriell egendom, en grundläggande faktor för att locka utländska investeringar och för att främja förmedlingen av teknik. Aktiviteterna omfattar granskning av den befintliga lagstiftningen och strukturerna för verkställigheten, stöd för att nya system skall fungera, utvecklande av den allmänna medvetenheten om värdet av upphovsrättsskydd och stöd till utvecklingen av lämpliga databaser,
- skydd av materiell egendom, med samma inriktning på lagstiftning och genomförande.

Andra Tacis-program

Till andra Tacis-initiativ som formellt inte betraktas som officiella program för små projekt, men som trots detta tenderar att falla under detta paraplyprogram, räknas Bistro-resursen som beviljar anslag på upp till 100 000 euro till småskaliga projekt. Dessa kan handla om allt från fortbildningsseminarier till expertrapporter och pilotprojekt. Bistro förvaltas lokalt av Europeiska kommissionens delegationer och agerar alltså på plats i Ryssland, Ukraina, Georgien, Kazakstan och Armenien. Inom ramen för Bistro tilldelas en budget för vart och ett av de deltagande länderna, och de olika projekten syftar till att möta Tacis-programmets allmänna krav i det aktuella landet.

Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) använder Tacis medel inom ramen för Bangkok-lånemekanismen för att hjälpa till att förbereda och genomföra investeringar. I åtskilliga av de nya oberoende staterna saknas de strukturer som krävs för säkra investeringar utifrån, vilket medför att den finansiering som EBRD har gjort tillgänglig annars inte skulle ha kommit till stånd. Bangkok-lånemekanismen tillhandahåller en fördelning av Tacis medel, vilken sedan förvaltas av EBRD i syfte att ge stöd till aktiviteter som exempelvis investeringsanalys och långsiktiga aktiviteter – såväl på ett tekniskt, ekonomiskt, finansiellt som på ett miljömässigt plan – som krävs innan EBRD kan investera i ett projekt. För att illustrera med ett exempel leder varje euro av Tacis medel inom ramen för Bangkok-lånemekanismen till investeringar av EBRD på

ungefär 50 euro. Under år 1999 har medel från Tacis på 23 miljoner euro avsatts för Bangkok-lånemekanismen.

Tacis stöder också etableringen av ett antal nätverk mellan NOS. Tanken är att dessa skall bli självgående. Dessa innefattar centra för företagsstöd över hela Ryssland, centra för företagskommunikation i flertalet länder i regionen och utvecklingsbyråer för små och medelstora företag. Tacis finansiella stöd till dessa nätverk avvecklas i takt med att de blir allt mer etablerade.

På det vetenskapliga området stöder Tacis Internationella centret för vetenskap och teknik i Ryssland (ISTC) och Ukrainas vetenskaps- och teknikcentrum (STCU). Båda dessa centrum syftar till att ge kvalificerat arbete till forskare inom De nya oberoende staterna för att deras kompetens och erfarenhet inte skall gå förlorad genom att de flyttar från regionen. Dessa initiativ syftar framför allt till att stimulera forskare som tidigare arbetade inom de sovjetiska vapenprogrammen att utnyttja sina kunskaper i forskning med fredliga syften. Under 1999 anslog Tacis ungefär 17 miljoner euro till ISTC och ungefär 3 miljoner euro till STCU.

UTVÄRDERING

Med publiceringen av "Tacis Interim Evaluation report" (Tacis halvårsrapport) 1997 inleddes ett systematiskt tillvägagångssätt för att utvärdera Tacis. Sedan dess har mer ingående utvärderingsprojekt startats för särskilda sektorer, länder eller instrument som omfattas av Tacis. Under 1999 var utvärderingar under genomförande för kommissionens och Europarådets särskilda gemensamma program i Ryssland och Ukraina, Lien-programmet, mellanstatliga miljöprogrammet (Inter-state Environment programme), tullprogrammet, Inogate-programmet, Kazakstans privata sektor, inventeringen av kärnsäkerhet, livsmedelshjälp till Ryssland och de landsspecifika programmen för Ryssland, Moldova och Azerbajdzjan. Färdiga utvärderingar finns tillgängliga på SCR:s webbplats på Europa-servern. (http://europa.eu.int/comm/scr/index_sv.htm)

Detta pågående utvärderingsprogram för de olika delarna av Tacis-programmet är utformat för att kartlägga såväl Tacis framgångar som de mindre framgångsrika aktiviteterna, så att de erfarenheter som gjorts (goda och dåliga) kan komma till nytta i framtida verksamhet. Men liksom för andra program av Tacis storlek och med samma syfte spelar utvärderingar också en nyckelroll i informationen till beslutsfattare vad gäller nya behov på fältet. Vissa framgångsrika aktiviteter kommer inte att behöva upprepas eftersom syftet med projektet har uppnåtts, medan andra aktiviteter kan vara mogna för att tillämpas i andra sammanhang. Tacis omfattar 13 olika länder; vart och ett av dessa genomgår en likartad utvecklingsprocess, men med olika hastighet och med hjälp av olika metoder. Effektiv utvärdering kan säkerställa att problem i programmets utformning och genomförande som uppdragas i ett land inte upprepas i ett annat.

Två av de senaste utvärderingarna – av två mycket olika Tacis-program – visar vilka slags lärdomar som kan dras och de bidrag som utvärderingar kan ge till planering och genomförande av framtida projekt.

Utvärdering av Tacis i Ryssland

Den utvärdering av Tacis i Ryska federationen mellan 1991 och 1999 som publicerades i början av år 2000 kommer till slutsatsen att Tacis var av stor betydelse i ett tidigt skede av omvandlingen, då tillgången till grundläggande västerländska förvaltnings teorier och -tekniker efterfrågades, samt då viktiga strukturella processer, som exempelvis privatisering, påbörjades. Från 1994 och framåt blev omvandlingsprocessen allt mer komplex, problem uppstod och motståndet ökade. Kunskaper i

västerländska metoder och förfaranden blev mindre viktiga än behovet av att förstå och komma till rätta med de specifika ryska begränsningarna. I studien rekommenderas att Tacis borde anta nya tillvägagångssätt, vilka även skall omfatta en förstärkning av Tacis roll som ett instrument i partnerskapet mellan EU och Ryssland och ett införande av nya instrument som exempelvis vänskapsavtal mellan två parter och nätverksarbete. Utvärderingens viktigaste slutsats var att huvuddelen av resurserna har tilldelats privatisering och omstrukturering av företag samt fortbildning och utbildning, men att en mindre del getts till att förstärka lagstiftningen och demokratin. Huvuddelen av programmen har byggt på att förmedla know-how från europeiska konsulter till ryska mottagare. Partnerskapen har däremot fortsatt att vara begränsade till specifika projekt, och underlättande av processen har endast förekommit undantagsvis. Programmet påverkade den politiska dialogen med regeringen. Detta var särskilt påtagligt vad gäller utbildning och fortbildning, mindre påtagligt vad gäller maktutövning samt minst påtagligt vad gäller omstruktureringen av företag och uppbyggnaden av de institutionella och rättsliga ramarna för marknadsekonomin. Dessa slutsatser integrerades i utkastet till den nya Tacis-förordningen.

Utvärdering av ESSN

En utvärdering av det europeiska nätverket för service till högre befattningshavare (European Senior Service Network, ESSN), ett program där pensionerade chefer från EU engagerar sig i företag i De nya oberoende staterna för att genomföra korta projekt, kommer till slutsatsen att det har gett ett värdefullt direkt stöd till små och medelstora företag och att budgeten för detta program bör ökas. I utvärderingen ställdes krav på en noggrann övervakning av kvaliteten på tillämpningarna och de pensionerade experterna, samt ett väl genomtänkt urval av experter med tanke på företagens behov. Vidare står där att läsa att ESSN-programmet är ett mycket betydelsefullt hjälpmedel för att sänka kostnaderna samt för att ge flexibelt, direkt stöd till små och medelstora företag i De nya oberoende staterna. Förmedlingen av denna expertis innebär ett mycket värdefullt bidrag till utvecklingen av den privata sektorn på mikronivå. Genom ESSN:s besök har dessutom viktiga nätverk bildats. Inriktningen på horisontella resurser har visat sig effektiv, eftersom projektet har kapacitet att tillgodose behovet direkt på gräsrotsnivå i mottagarlandet.

Bilaga – Tilldelning av Tacis-resurser 1991–99

- Fig. 1: Tacis bidrag, fördelade per land 1991–99 (i miljoner euro)
- Fig. 2: Tacis bidrag, fördelade per sektor 1991–99 (i miljoner euro)
- Fig. 3: Beviljade kumulativa bidrag, avtalade och utbetalade 1991–99 (i miljoner euro)
- Fig. 4: Betalningar under varje budgetår 1991–99 (i miljoner euro)
- Fig. 5: Kumulativa kontrakt och betalningar 1991–99 (%)

Fig. 1: Tacis bidrag, fördelade per land 1991–99 (i miljoner euro)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Totalt
Armenien	2,3	9,6	17,0	0,0	6,0	14,0	0,0	10,0	0,0	58,9
Azerbajdzjan	0,4	12,5	8,0	8,0	6,0	16,0	0,0	26,8	9,5	87,2
Baltiska staterna*	15,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,0
Vitryssland	8,9	14,6	9,0	7,0	12,0	0,0	5,0	0,0	0,0	56,6
Georgien	5,0	9,0	6,0	8,0	6,0	16,0	0,0	16,0	0,0	66,0
Kazakstan	7,7	20,6	14,0	14,0	15,0	0,0	24,0	0,0	23,9	119,2
Kirgizistan	0,7	9,2	10,0	0,0	8,0	0,0	13,0	0,0	12,0	52,9
Moldova	1,1	9,0	0,0	10,0	9,0	0,0	18,0	0,0	19,5	66,6
Mongoliet	0,0	0,0	0,0	8,0	0,0	9,5	0,0	11,0	0,0	28,5
Ryssland	212,0	111,0	160,8	150,0	161,2	133,0	132,9	139,7	101,0	1,301,5
Tadzjikistan	0,0	0,0	0,0	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Turkmenistan	0,9	8,8	0,0	8,0	4,0	0,0	11,5	0,0	8,5	41,7
Ukraina	28,7	48,3	43,3	50,5	72,5	76,0	59,0	44,0	46,0	468,2
Uzbekistan	1,7	18,8	0,0	15,0	10,0	28,0	0,0	29,0	0,0	102,5
Regionala program**	106,0	88,6	172,0	131,5	124,5	152,0	135,0	155,8	129,4	1,194,8
Samordning av donatorer***	0,0	34,9	21,0	24,7	40,0	43,0	37,0	43,0	44,4	288,0
Stöd för genomförande av program****	6,2	24,0	11,1	21,0	23,0	37,5	34,5	31,9	33,5	222,6
Övriga*****	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	11,0	11,9	0,0	0,0	42,9
Totalt	396,5	418,9	472,1	469,7	511,2	536,0	481,7	507,2	427,6	4,220,9

*De baltiska staterna har gynnats av Phare sedan 1992.

**Inbegriper de mellanstatliga programmen, kärnsäkerhetsprogrammen och de gränsöverskridande samarbetsprogrammen.

***Inbegriper EBRD:s Bangkok-lånemekanism och Internationella centret för vetenskap och teknik.

****Inbegriper samordningsenheter, information, övervakning och utvärdering.

*****Inbegriper Demokratiprogrammet.

Fig. 2: Tacis bidrag, fördelade per sektor 1991–99 (i miljoner euro)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	Totalt
Kärnsäkerhet och miljö	53,00	60,00	100,00	88,00	108,00	141,50	98,00	118,53	84,09	851,12
Omstrukturering av statliga företag och utveckling i den privata sektorn	37,50	79,64	94,46	78,66	72,40	55,20	60,92	61,41	55,05	595,24
Reformering av offentlig förvaltning, socialtjänst och utbildning	103,00	42,28	79,91	63,55	99,40	55,70	44,75	73,20	70,57	632,36
Jordbruk och livsmedel	79,95	60,54	32,19	41,58	48,33	18,50	26,50	20,10	17,06	344,75
Energi	65,00	38,96	38,00	43,70	42,35	45,80	43,90	38,85	24,70	381,26
Transport	49,80	33,19	32,77	22,80	21,10	43,00	20,70	34,30	20,90	278,56
Telekommunikationer	0,00	6,76	6,65	4,10	7,90	6,40	7,30	0,00	15,00	54,11
Policyrådgivning och programmen för små projekt (SPP)	0,00	37,80	8,00	41,08	0,00	61,01	55,32	25,90	36,00	265,11
Övriga*	2,05	0,83	48,02	40,53	48,71	28,39	52,88	10,56	8,88	240,85
Samordning av donatorer**	0,00	34,88	20,98	24,69	40,00	43,00	37,00	81,62	56,00	338,17
Stöd för genomförande av program***	6,20	24,03	11,11	20,99	23,00	37,50	34,46	42,77	39,30	239,36
Totalt	396,50	418,91	472,09	469,68	511,19	536,00	481,73	507,24	427,55	4,220,89

*Inbegriper Demokratiprogrammet och diverse.

**Inbegriper Internationella centret för vetenskap och teknik och EBRD:s Bangkok-lånemekanism.

***Inbegriper samordningsenheter, information, övervakning och utvärdering.

Fig. 3: Beviljade kumulativa bidrag, avtalade och utbetalade 1991–99 (i miljoner euro)

	Åtaganden*	Reglerade åtaganden**	Kontrakt	Betalningar	Eftersläpning
	A	B	C	D	E=B–C
1991	396,5	396,5	5,3	0,4	391,2
1991-92	815,4	815,4	208,5	32,5	606,9
1991-93	1 287,5	1 287,2	557,2	212,8	730,0
1991-94	1 757,2	1 757,2	1 071,9	513,1	685,3
1991-95	2 268,4	2 265,7	1 598,9	887,6	666,8
1991-96	2 804,4	2 803,8	2 053,4	1 263,6	750,4
1991-97	3 286,1	3 277,2	2 744,4	1 668,6	532,8
1991-98	3 793,3	3 789,2	3 251,6	2 130,4	537,6
1991-99	4 220,9	4 130,3	3 647,4	2 643,9	482,9

*Dessa siffror representerar initiala åtaganden och beaktar inte möjliga frigöranden efter avslutet.

**Dessa siffror är nettoåtaganden efter frigörande av icke upphandlade medel efter det att programmen löpt ut.

Fig. 4: Betalningar under varje budgetår 1991–99 (i miljoner euro)

Budget	Betalat 1991	Betalat 1992	Betalat 1993	Betalat 1994	Betalat 1995	Betalat 1996	Betalat 1997	Betalat 1998	Betalat 1999	Totalt
1991	0,4	23,4	130,8	114,4	59,8	24,6	7,4	4,1	0,0	364,9
1992		8,7	33,9	118,5	102,1	82,5	27,4	11,2	0,7	385,0
1993			15,6	58,0	109,7	92,3	68,0	49,1	2,6	395,3
1994				9,4	76,3	96,3	104,6	66,2	10,4	363,2
1995					26,6	68,2	124,1	77,7	36,2	332,8
1996						11,9	60,9	106,6	76,4	255,8
1997							12,6	80,2	180,2	273,0
1998								66,7	146,5	213,2
1999									60,5	60,5
Totalt	0,4	32,1	180,3	300,3	374,5	375,8	405,0	461,8	513,5	2 643,7

Fig. 5: Kumulativa kontrakt och betalningar 1991–99 (%)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Kumulativa kontrakt i procent av kumulativa åtaganden	1,34 %	25,57 %	43,28 %	61,00 %	70,49 %	73,22 %	83,52 %	85,72 %	86,41 %
Kumulativa betalningar i procent av kumulativa kontrakt	7,55 %	15,59 %	38,19 %	47,87 %	55,51 %	61,54 %	60,80 %	65,52 %	72,54 %